

SMI
STOCKHOLMS
MUSIKPEDAGOGISKA
INSTITUT

Kan man sjunga bäst?

Om sångundervisning för barn och ungdomar i relation till
dagens informations- och mediasamhälle

Examensarbete
Musikpedagogexamen
Vårterminen 2017
Poäng 15hp
Författare: Emelie Bäck
Handledare: Annika Falthin

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning var att beskriva hur barn och ungdomars sångundervisning påverkas av samtidens informations- och mediesamhälle jämfört med början på 2000-talet. För att beskriva detta intervjuades fem sångpedagoger med lång erfarenhet av att undervisa barn och ungdomar som arbetar på olika plattformar som; kulturskola, gymnasium, folkhögskola och grundskola. I analysen av detta material använde jag begrepp från sociokulturellt perspektiv och kunde på så sätt lyfta fram konsekvenser av yttre faktorer som kan påverka sångundervisningen.

Resultatet visar att sångeleverna har mer inflytande i repertoarval, att processen från att en låt släpps i streamingtjänster och radio till att de sjungs på lektionen går snabbare idag jämfört med början på 2000-talet. Detta gör också att det blir mer och mer vanligt att instudering sker via gehör och att läraren använder sig mer av ackordskisser/text jämfört med att det i början av 2000-talet var mer vanligt med noter. Ett sångideal som i dagens samtid finns hos många elever är att de vill sjunga högt upp i registret och starkt. I och med utvecklingen som skett inom den digitala världen har eleverna tillgång till musik dygnet runt, eleverna har nu en direkt koppling till musiken medan det i början av 2000-talet var vanligare att läraren som var kopplingen. Resultatet visar också att informanterna upplever att eleverna mår sämre idag samtidigt som eleverna pratar mer öppet om sina psykiska besvär samt att de upplever att det är vanligare och mer accepterat att man har en diagnos.

Nyckelord: Sångundervisning, tävling, lek , repertoar, sångideal, instudering, media

Förord

Jag vill först och främst tacka min handledare Annika Falthin som hållit mig i lillfingret under hela processen. Du har varit till mycket stor hjälp - inspirerande, peppande och tydlig. Tack för det!

Det hade inte blivit den undersökningen jag ville om inte informanterna hade ställt upp på intervjuer, så det tackar jag också för!

Min fästman Andreas Pejler, du har fått mig att känna att jag kan klara av det här alla gånger då det har känts tungt, du har också bollat idéer och bidragit med mycket inspiration till mig och den här undersökningen, tack!

De sista jag vill tacka är korrekturläsarna Karin Eklundh och Sandra Edman samt mina klasskompisar Emmili Sjöberg, Sofia Norberg och Fanny Leander.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
1.1 Syfte.....	6
2. Bakgrund.....	7
2.1 Barn och ungas utveckling.....	7
2.1.1 Ungas utveckling.....	7
2.1.2 Barns utveckling.....	7
2.1.2.1 Barnets röstanatomi.....	8
2.1.2.2 Barnens sånger.....	9
Sammanfattning 2.1.....	10
2.2 Lek och lärande.....	10
2.3 Tävling.....	11
2.3.1 Tävling och lärande.....	11
2.3.2 Tv-programmet Idol.....	12
2.4 Media.....	13
2.4.1 Musikbranschens utveckling.....	14
2.4.2 Sociala medier.....	15
2.5 Dagens ideal.....	15
2.5.1 Sångideal.....	15
2.5.2 Kroppsideal.....	16
3. Sociokulturellt perspektiv.....	17
4. Metod.....	20
4.1 Intervju.....	20
4.2 Informanter.....	20
4.3 Genomförande.....	21
4.4 Etiska överväganden.....	22
4.5 Transkription och analys.....	22
5. Resultat.....	25
5.1 Internet.....	25
5.1.1 Datorn.....	25
5.1.2 Streamingtjänster.....	25
5.1.2.1 Artister/genre då.....	26
5.1.2.2 Artister/genre idag.....	26
5.1.3 Smartphone.....	27
5.2 Sångektionen.....	27
5.2.1 Uppsjungning.....	27
5.2.2 Instudering.....	27

5.2.3 Idol.....	28
5.3 Hälsan.....	29
5.3.1 Det mentala.....	29
5.3.2 Röstproblem - röstideal.....	31
5.4 Den största skillnaden i sångundervisningen.....	33
5.5 Respons efter kännedom om hela syftet.....	33
5.6 Sammanfattning - resultatet ur ett sociokulturellt perspektiv.....	35
6. Diskussion.....	37
6.1 Resultatdiskussion.....	37
6.1.1 Relationen mellan sångundervisning och information- och mediasamhället idag jämfört med i början på 2000-talet.....	37
6.1.1.1 Repertoar.....	37
6.1.1.2 Sångideal.....	38
6.1.1.3 Hälsa.....	39
6.1.2 Användningen av artefakterna och dess förändring i sångundervisningen.....	41
6.1.2.1 Instudering.....	41
6.1.2.2 Redskap.....	41
6.1.3 Arbetssättet och dess förändring relaterat till samtidens sociokulturella kontext.....	42
6.1.3.1 Musik och lust.....	42
6.2 Metoddiskussion.....	43
6.3 Vidare forskning.....	44
8. Bilagor.....	48

1. Inledning

Jag upplever allt oftare när jag undervisar mina sångelever att de har någon form av prestationsångest och är rädda för att sjunga fel, låta fult, att det inte blir som de vill eller kanske egentligen vad normerna och sångidealen säger hur de ska låta. De jämför sig en del med andra i sin sånggrupp men också med de artister de lyssnar på. Då jag tyckte att det var ett problem som hämmade dem började jag fundera mycket på detta sommaren 2015 och vad orsaken till det kan vara. Jag kom fram till att jag ofta hör i undervisningssituationer att elever diskuterar olika artister. ”Jag skulle vilja kunna sjunga som Beyonce”, ”jag skulle vilja sjunga lika ljusst som henne”, och kommentarer som: ”vem tycker du är bäst?”, ”tycker du hennes kläder var snygga?”, ”varför dansade hon sådär, det var väl inte bra?” Dessa uttalanden tycks jag mig höra mycket mer under perioder när tv-programmet Idol går på tv och de vill gärna prata om deltagarna och berätta vad de tycker om dem.

Som jag ser det handlar tv-program som Idol, Mästerkocken, Let's Dance och liknande program om att jämföra sig med andra, men framförallt om att tävla, någon ska vinna. Någon är alltid bättre, någon är alltid sämre. Om samband finns mellan detta och övriga livet är det troligt att vi jämför oss i andra sammanhang; som skolan, med sin familj, på sociala medier och i sina fritidsintressen. För många är fritidsintresset förknippat med lust och glädje, frågan är om prestation smittar av sig även på det man gör för skojs skull? I idrott är tävling däremot något som verkar självklart och som kanske måste finnas med. Syftet är att vinna så ofta som möjligt, alltså måste man jämföra sig med andra individer eller andra lag.

Jag sjöng och uppträdde en del under 13 - 20 årsåldern i olika sammanhang. Jag gick i en frivillig verksamhet en gång i veckan och sjöng i grupp. Vi fick ibland uppträda på små scener och lite större scener. Ofta hade vi inte så mycket tid till att repetera och ibland stod vi på scenen fast vi egentligen inte hade kontroll över helheten, ibland kunde vi inte ens sjungen vi skulle sjunga. Till en början tyckte jag detta var läskigt och tittade gärna på min sånglärare som satt nedanför scenen och kanske sjöng med eller mimade. Hon skrattade med oss när vi gjorde fel och vi blev aldrig egentligen bedömda för vår insats. När vi själva hade hittat på melodi och toner eller löst en situation tillsammans på scenen sa hon att vi hade varit modiga som vågade kasta oss ut, trots att vi inte visste hur det skulle sluta. Ju fler gånger jag utsattes för detta, desto mer kände jag mig bekväm med det. Jag tyckte det blev mindre och mindre läskigt och kanske var det för att jag förstod att det inte händer något farligt om jag gör fel, det enda som skulle kunnat hända var att vi inte fick komma tillbaka och sjunga just där. Men vi som sjöng fick alltid med oss något när vi gick därifrån. Vi hade haft roligt. Roligast när vi gjort mycket fel och räddat situationen. Vi stöttade och backade upp varandra när det behövdes. Ofta när vi pratade med folk från publiken så hade de inte märkt att saker gått fel utan de kunde säga; ”det märks att ni har roligt tillsammans på scenen och det smittade av sig på mig”. När jag var i tonåren fanns inte sociala medier, jag funderar på om jag hade känt samma nyfikenhet och om jag hade vågat slänga mig ut på det här sättet jag beskriver om jag hade vetat att möjligheten fanns att någon skulle kunna filma uppträdandet och sedan lägga upp det på Instagram eller Facebook.

1.1 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att beskriva hur fem sångpedagoger upplever att barn och ungdomars sångundervisning påverkas av samtidens informations- och mediasamhälle jämfört med början på 2000-talet.

För att uppfylla syftet har dessa frågeställningar skapats:

1. Hur uppfattar sångpedagogerna relationen mellan sångundervisning och informations- och mediasamhället idag jämfört med i början på 2000-talet?
2. Hur har användningen av artefakter förändrats i sångundervisningen?
3. Hur har sångpedagogernas arbetssätt förändrats relaterat till samtidens sociokulturella kontext?

För att undersöka hur undervisningen har förändrats sedan början på 2000-talet har jag valt att göra fem halvstrukturerade kvalitativa intervjuer med sångpedagoger med lång erfarenhet. På så sätt hoppas jag få svar på om det finns någon skillnad på sångundervisningen jämfört med idag. De intervjuade sångpedagogerna har arbetat minst tjugo år som sångpedagoger och de flesta av dem gör det fortfarande. De arbetar på olika utbildningsplattformar för barn och ungdomar; gymnasium, folkhögskola, kulturskola samt grundskola.

2. Bakgrund

I detta kapitel ges en bakgrund om barn och ungdomars utveckling följt av hur lek påverkar oss och vårt lärande. Vidare beskrivs undersökningar kring tävling, dagens sångideal och media med litteratur som behandlar dessa ämnen. Ämnena är relevanta eftersom jag undersöker faktorer som kan påverka sångundervisning.

2.1 Barn och ungas utveckling

2.1.1 Ungas utveckling

När man är i ungdomsåren är inte självkänslan på topp för alla. Det finns mycket i kroppen som utvecklas under denna tid. Puberteten och tillväxtaccelerationen är två faktorer som tydligt påverkar oss och som är viktig för hur tonåringen blir bemött. Flickor och pojkar utvecklas inte i samma takt och det är vanligt att flickor känner sig klumpiga och långa samtidigt som pojkarna då känner sig små och barnsliga. Är du dessutom kortväxt som pojke kan det kännas stressande då man under denna period är mer kritisk om sin kropp än innan. Vi behandlar varandra olika utifrån om man är kort eller lång. I vårt samhälle behandlar vi varandra olika beroende på om man är kort eller lång, längd förknippas hos en man med pondus och kompetens medans en kortvuxen man ofta behandlas som de vore yngre och barnsligare. ”Att olika delar av kroppen växer olika snabbt gör att många tonåringar känner sig klumpiga och ”rangliga””(Hwang & Nilsson, 2011).

Tonåringarna tror att mycket kretsar kring dem själva och att ingen annan någonsin har känt sig lika missuppfattad eller kär. I sociala situationer har de en tendens att uppfatta sig själva som alltings medelpunkt och att människor runt omkring dem har större uppmärksamhet på dem än vad de egentligen har. Detta kan förklara varför fel byxor eller en finne på näsan kan vara en stor katastrof för en ung människa. De kan också utveckla en uppfattning om deras betydelse och att de är speciella och unika genom att de är övertygande om att andra tänker på och iakttar dem (Hwang & Nilsson, 2011).

Enligt forskaren Erikson (refererad i Hwang & Nilsson, 2011) kan ungdomsåren göras mer stabilt. Det behövs olika sociala arenor men om det blir för många arenor påverkar det tonåringarna negativt. Samspelet med andra är nyckeln till en positiv lösning i en eventuell ungdomskris. Om man hittar sociala roller och sociala grupper som går bra ihop med den egna biologiska och de psykologiska förutsättningarna, innebär det en optimal identitetsutveckling.

2.1.2 Barns utveckling

Tävlingsinstinkt eller att visa sig vara ”duktig” är något som inte visar sig hos barn förrän vid omkring fem års ålder enligt Erikson (refererad i Hwang & Nilsson, 2011). Erikson menar att barnet mellan tre och sex år är ivrigt när det gäller att pröva på nya saker som aktiviteter och uppgifter.

Heckhausen (refererad i Hwang & Nilsson, 2011) utförde ett experiment där han studerade barn mellan tre och sex år. De skulle ta sig an uppgiften att hissa upp olika vikter med hjälp av en lyftanordning med draglinor. Treåringarna saknade målsättning och ville inte visa upp sina prestationer utan tyckte mest det var roligt. Däremot hände det något annat med femåringarna. De ville inte misslyckas och de strävade efter att vara duktiga. De ville hissa upp en så tung

vikt som möjligt. När de misslyckades skämdes de och jämförde sig med sitt idealjag och därmed påverkades deras självkänsla.

Enligt Hallin (2016) och Harter (refererad i Havnesköld & Risholm Mothander, 2009) föds barn alltid med god självkänsla. Hallin är psykoterapeut med specialistutbildning i barn- och ungdomspsykiatri, hon uttrycker att det är föräldrarnas ansvar att bevara självkänslan och se till så den inte påverkas negativt.

Att tillsammans klara av något är viktigt enligt Vygotskij (refererad i Hwang & Nilsson, 2011). En bra utmaning ska utgå från vad barnet redan kan. Den vuxne, det vill säga föräldern eller läraren, ska formulera lagom omfattande krav för att resultatet ska bli bra. Barnet får på så sätt ny information och bekräftelse på det som det redan kan. Det kan vara bra att den vuxne ställer frågor eller ger uppgifter som är lite utöver barnets förmåga (Hwang & Nilsson, 2011).

2.1.2.1 Barnets röstanatomi

I en undersökning som gjordes 1999 av Jillefors och Schein (refererad i Fagius, 2007) för att undersöka röstläget hos femåringar i sång och tal kunde man se att de hade två oktaver i röstomfång, det vill säga tjugosex halvtoner. I en motsvarande undersökning fann man att tioåringarnas omfång hade ökat till trettiosex halvtoner. Under undersökningen fick även barnens lärare sjunga med barnen och på så sätt kunde man se att de vuxna valde tonarter som barnen inte kunde sjunga med i. De sjöng i en tonart som var för lågt för dem att sjunga i. Fagius menar att en av slutsatserna i undersökningen är att vuxna som sjunger med barn borde anpassa tonarten efter barnets fysiologiska förutsättningar.

Många barn är hesa men enligt olika undersökningar som gjorts under 1900-talet av Sederholm, (1996); Weinberg, (1915) fanns heshet redan då (refererad i Fagius, 2007). Författarna av detta kapitel, McAllister och Södersten, menar att hesheten kan förklaras genom att barnets instrument, det vill säga struphuvud och ansatsrör inte är färdigutvecklat och att det då är extra skört jämfört med en vuxen. En annan orsak är att barn ofta befinner sig i bullriga miljöer och då också en hög ljudnivå. Detta gör att barnen behöver tala starkt för att höras. Att vistas i höga bullernivåer ökar risken för att drabbas av tinnitus och hörselskador. Även rösten kan ta skada genom att man forcerar rösten till en röststyrka som inte är lämpligt, framförallt inte för barn. Ofta resulterar detta till en ond cirkel, barnen pratar högt och då även de vuxna och på så vis skapas en ännu högre ljudnivå. Ett knep till att sänka ljudnivån enligt författarna kan vara att lärarna talar svagare och på så sätt kommer antagligen även barnen göra det.

Varför barn är ännu känsligare för yttre påverkan är för att de inte har samma ligament runt stämläpparna som vuxna. Ligamentet kan förklaras som ett skydd för stämläpparna. Fagius (2011) skriver att ligamentet börjar utvecklas vid fyra års ålder men det är inte färdigutvecklat förrän vid cirka sexton års ålder. På 70-talet i Sverige var heshet hos barn 14 %, på 80-talet 30 % och år 1999 var det 40 %. Det har alltså blivit en tydlig ökning. Det finns andra omständigheter än hög ljudnivå som påverkar stämläpparna och som kan resultera i skador. Exempel på det är kroniska infektioner, att man är förkyld länge, långvarig hosta samt stress. Fagius beskriver hur sångidealet under 30-talet skiljer sig från vår tid. Då sjöng man högre

upp i registret med en lättare funktion, det vill säga i huvudregister¹. Om man lyssnar på spelfilm från den tiden så talar de även med ”ljusare” röster. Hon menar också att vi i dagens samtid inte har lika stort barnperspektiv som man hade förr. I skolan var sång en naturlig del av undervisningen i alla ämnen. Läraren sjöng alltid med eleverna på morgonsamlingen. Om man skulle utbilda sig till lärare var sång obligatoriskt och i sökningen ingick det ett sångprov (Fagius, 2007).

2.1.2.2 Barnens sånger

En fråga som Fagius ställer är ”vad ska lärarna sjunga med sina barngrupper idag?” Det finns idag ett större utbud av musik än vad som fanns förr och mycket av den musiken som spelas i kommersiella sammanhang är genre som är nya för de vuxna.

Barn får allt tidigare i livet mängder av musikaliska impulser som vi oftast inte har en aning om, inte har tid att ta del av. Barn som kommer till förskolans sångsamlingar, skolans musiktimmar, kyrkans barnkörer - vad bär dem med sig? [...] Vilka förväntningar har de på sånger och klanger? [...] Det går inte att tillgodose allas önskemål. Ledare och lärare måste göra ett val. Om jag vill ta med barnen på så mycket mer som ännu inte nått deras öron, av repertoar och sångsätt, då måste jag först hitta deras lust och förstå det de fångas av... (Fagius, 2007 s. 80)

Vidare menar Fagius (2007) att en elev kan befinna sig i många olika sångsituationer och inte minst olika undervisningsställen. Av läraren kräver det trovärdighet och målmedvetenhet för att barnen ska få lust att följa med på den ”musikaliska resan”. Man vet att en stark drivkraft till sång är barnets lust och vilja. De behöver använda sin kropp och sin röst för att kommunicera med sin omgivning och de behöver lära sig att uttrycka sig med sina ord. Men de klarar det inte själva utan de behöver hjälp. Vissa sånger behöver lämnas vidare som en stafettpinne till barnen från de som tidigare varit barn. Ledare och lärare behöver skapa de förutsättningar som gör att barnen vill fortsätta vare sig det är musikalmusik, senaste poplåten, Alice Tegnér, ”Sockerbagaren” eller ”Idas sommarvisa”. ”För att man ska upptäcka att man har en sångröst och för att man ska tycka om att använda den behövs både lust och vilja.” (Fagius 2007).

Williams, en etablerad sångpedagog från England, menar i en intervju av Fisher (2015) att om eleven vill sjunga en typ av sång som egentligen inte är lämplig (på grund av till exempel att röstorganet inte är färdigutvecklat) är det bättre att de gör det på lektionen där läraren kan påverka och hjälpa till samt kontrollera att eleven inte sjunger på ett skadligt sätt. Vidare säger hon även att alla barns röster har begränsningar och att man som pedagog borde ha kunskap om barnets fysiologi och hur den fungerar; Till exempel kan inte unga hålla så långa fraser och därför bör repertoaren anpassas efter det.

Jones (2013), en erfaren sångpedagog verksam i USA och Europa, anser att det finns vissa sångtekniker som behöver användas i pop och musikteater, exempelvis tung belting. Han menar att han och många andra professionella sångare är överens om att tung belting kan vara skadligt för rösten, framförallt för unga röster. Vidare menar han att en orsak till varför vi i dagens samhälle tycker belting ska vara en del av uttrycket är för att vi lever i ett samhälle där vi anser att starkare är bättre. Struphuvudet bör inte utsättas för samma subglottala tryck

¹ Huvudregister, det register i den kvinnliga sångrösten som brukar börja i närheten av av 700 Hz F5, tvåstrukna f) och sträcka sig uppåt (Sundberg, 2001).

(lungtrycket vid sång) för ett barn som hos en vuxen eftersom det kan leda till dåliga konsekvenser som till exempel tungspänningar. Jones anser också att sångpedagoger kan lära ut att barnen kan låta på ett sätt som inte vuxna kan och att det kan vara till deras fördel. Man kan också förklara för barnen att det tar tid för röstorganet att utvecklas till att man kan börja ”låta som en vuxen”. Jones beskriver att Lair, en logoped som han intervjuar, är överens med Jones om att barn idag är omgivna av ljud från ”pop-världen”. Det innebär att barnen vill imitera de ljuden men att de inte har den vokala mognaden för att det ska vara realistiskt. Lair beskriver att hon på första mötet med sin unga elever frågar vem eller vilka som är deras förebilder. Ofta är det Adele, Katy Perry och Selena Gomez. Hon uttrycker att även om man som sångpedagog inte alltid gillar musiken så är det viktigt att man accepterar att det är vad eleverna lyssnar på och vad de vill sjunga. Därför jobbar hon också med att skapa förutsättningar för att eleven ska kunna sjunga den repertoaren. Det gör hon genom att modifiera sången (det vill säga höja eller sänka tonarten till en lämplig tonart) och genom att föreslå andra sound eller register.

Sammanfattning 2.1

Tonåren är en känslig period i livet eftersom det sker en stor utveckling både fysiskt och kognitivt. Barns målsättning under fem år är främst att ha roligt. Vid fem års ålder börjar de eftersträva att vara duktiga. Röstorganet är färdigutvecklat vid cirka sexton års ålder och är innan dess mer känsligt för yttre faktorer som kan resultera i röstskador. Därför bör sångpedagoger besitta kunskap om röstens fysiologi samt kunna vara flexibel med repertoaren.

Det kan tänkas att det finns fler verktyg en sångpedagog kan använda sig av för att eleven ska sjunga på ett sätt som är skonsamt för just hen. Ett verktyg kanske kan vara att använda sig av lekar i sångundervisningen.

2.2 Lek och lärande

Hwang och Nilsson (2011) menar att leken är barnets värld. Den är också psykologiskt, pedagogiskt och socialt betydelsefull i den bemärkelsen att leken är ett sätt att bearbeta världen och få kunskap om den. Barn lär sig att hantera relationer, problem och konflikter genom att leka och i social mening lär de sig om normer, roller, utvecklar identitet, självkänsla, kommunikativ förmåga, fantasi och kroppsliga funktioner.

Leken har en kraft att öppna de mest stängda dörrar och med hjälp av lek kan man nå barn som dragit sig undan kontakt (Grönlund, 1994; Olofsson, 1996; Wetso, 2007 refererade i Jensen & Harvard, 2009). För att kunna leka behöver barnet känna sig tryggt. Om barnet känner sig otryggt vill det oftast inte vara med utan ställer sig bredvid och tittar på. Det kan vara för att barnet inte vågar släppa kontrollen. En annan förutsättning för lek är frihet från krav på prestation menar Jensen och Harvard (2009) eftersom det skapar ett hinder för självförglömmelsen som sker under lekens ramar. De skriver även att socialpsykologen Asplund menar att tävlingar driver kravet på prestation till sin spets.

Jensen och Harvard (2009) ställer sig frågan ”vad är det då barn utvecklar och lär genom att leka?” men skriver sedan att frågan egentligen är ”vad barn inte lär när de leker”. Barnen använder och utvecklar sin fantasi och påhittighet när de leker och utan det kan inga nya tankar dyka upp och nya idéer kan inte skapas. Utan påhittighet blir inga praktiska problem lösta och inga uppfinnar gjorda och utan föreställningsförmåga kan text vi läser inte förstås

och nya texter aldrig skrivs. ”Förmågan att kunna transformera verkligheten till något annat är grunden i mänskligt intellektuell aktivitet” (Jensen & Harvard, 2009 s. 79). Kunskapen blir förankrad med hjälp av lek. Man kan sällan berätta efteråt vad man lärt sig, man bara vet och kan. När flera färdigheter används samtidigt underlättas långtidsminnet. När barn leker något de varit med om eller hört försvinner det inte ur minnet utan det knyts till ord, rörelse, material och rolig samvaro genom många olika associationer. Det blir en minnesbild som blir mer tydlig, organiserad och integrerad.

Många som forskat på lek är eniga om att den sociala kompetensen utvecklas via leken (Jensen, 2008; Olofsson, 1987; 1996 refererade i Jensen & Harvard, 2009). Barnen lär sig att ”leva med andra människor, skratta med andra, bli arga utan att slåss, gråta utan att anklaga, kompromissa, känna sympati och empati (Jensen & Harvard, 2009 s. 85).

Jensen och Harvard (2009) uttrycker att lärarna har ett visst ansvar. Det ska finnas tid för lek under barnens dag och att de som leker ska få vara ostörda. Ibland kan barnet behöva att en vuxen sitter med och på så sätt skapar trygghet. Vissa barn behöver få hjälp att förstå hur man leker, att förstå signalerna och hjälpa barnen att tyda att till exempel ”då var du en häxa” betyder att vi ska leka att du är en häxa. ”Ibland behöver barnen en liten knuff i form av ett förlösande ord för att fantasin ska få en skjuts” (Jensen & Harvard, 2009 s. 91). Lärarna behöver även se till att skapa miljöer för lek och som utmanar barnen samtidigt som det är lika viktigt att barnen ges samma möjligheter - att de tillåts skapa nya miljöer eller använda den miljö som redan finns på ett annat sätt. ”Individens möjligheter att själv sätta mål och ha kontroll är viktiga aspekter i såväl lek som lärande” (Jensen & Harvard, 2009 s. 149).

2.3 Tävling

I undervisning förekommer det som en metod att eleverna får tävla med varandra, kanske framförallt på idrottslektionerna. Nedan följer ett kapitel om just tävling och hur det kan påverka individen och lärande.

2.3.1 Tävling och lärande

Persson, Lindholm och Dickson (2011) genomförde en experimentell undersökning med elva och tolvåringar på deras idrottslektion i grundskolan. De jämförde aktivitetsgraden med två olika lektionsinnehåll - lek och tävling. De placerade en stegräknare på varje elev och jämförde resultatet i de två olika momenten. I resultatet var det tydligt att eleverna var mer aktiva när de lekte än när de tävlade. Trettioåtta elever tog fler steg, i medelvärde, vid moment lek jämfört med tävling. Arton elever tog fler steg vid moment tävling jämfört med lek.

Anderson och Sangler (2011) anser att det finns en kritisk syn till tävling och prestations-jämförelse på grund av att människor kan värderas olika efter en tävling. Genom en studie upptäckte de att lärare i idrott och hälsa upplever att barn vill tävla och jämföra sig med andra. Det finns en positiv syn på tävling bland lärarna och de anser att det kan användas för att träna många olika saker, framförallt att motivera och skapa en vilja hos barnen att försöka igen och inte ge upp.

Enligt Arnesson (2011) som gjorde en undersökning till sitt examensarbete innehåller idrottslektionerna mer lek när man är barn och ju äldre man blir desto mer tävling ingår i undervisningen. Alla är olika mycket intresserade av tävlingsmomentet. Vissa tävlar så ofta de kan, är det inte uttalat att aktiviteten på idrotten är en tävling börjar de istället tävla med

varandra, medan andra helst bara skulle vilja leka hela tiden. I Arnessons undersökning framgår det att när tävlingsmomentet sätter igång blir det oftare bråk mellan eleverna.

Hattie (2014) skriver i *Synligt lärande* som är en sammanställning av 800 metaanalyser om vad som påverkar elevers skolresultat att både samarbetsinriktat och tävlingsinriktat lärande är mer effektivt än individualistiska metoder. Han jämför det med att kamratskapet som också är viktigt för lärande och att det är en styrka. Alla elever föredrar inte samarbetsinriktade inläringssituationer men Hattie menar att det inte är det viktiga. Det viktiga enligt honom är huruvida situationerna skapar bättre resultat och kunskap. När man använder materiella belöningar och maximerar uppgifterna och samarbetar med tävling mellan grupper, uttrycker Hattie att det blir mycket mer effektivt. Hattie refererar även till två andra studier. Den första av Qin, Johnson & Johnson (1995) som kunde se att elever som engagerade sig i samarbetsinriktat lärande var mer framgångsrikt än de som ägnade sig åt tävlingsinriktat lärande. Den andra av Johnson, Johnson och Maruyama (1983) som hävdade att erfarenhet av samarbete främjar mer positiva relationer bland människor med olika etniska bakgrunder och mellan funktionshindrade och icke-funktionshindrade personer. Han menar att ett samarbetsinriktat lärande leder till högre effekter än tävlingsinriktat lärande och att båda metoderna är bättre än individuellt lärande (Hattie, 2014).

2.3.2 Tv-programmet Idol

Det är inte bara i skolundervisning unga befinner sig i en kontext där tävling ingår. På tv finns det många program som syftar till att någon ska vinna. Eftersom detta är en undersökning med utgångsvinkel från sångundervisning kommer här ett avsnitt om tv-programmet Idol då det programmet innehåller både musik och tävling.

Idol sändes första gången i Storbritannien 2001 och började sändas i Sverige 2004. Det är ett program som är format utifrån en realityserie där man tävlar i artisteri. Tv-programmet är skapat av Simon Fuller som är tv-producent och musikmanager. Syftet är att upptäcka personer som har talang inom artisteri och dessa deltagare ska tävla genom att varje vecka vara med i en final där tv-tittarna får rösta på den person dem tyckte var bäst. Varje vecka är det någon deltagare som åker ut. Innan dessa veckofinaler är det en lång audition-process som även tittarna får följa. Den som vinner programmet får ett skivkontrakt (Graffman & Fredriksson, 2010).

TV4:s intäkter har i och med Idol ökat. 2009 beräknades intäkterna via programmet vara 200 miljoner. Håkan Rossberg som är konceptchef på TV4 säger till tidningen Dagens Media: "Idol-succén beror i grunden på att det är ett riktigt bra program om drömmen om framgång på bästa sändningstid. Dessutom har vi lyckats utveckla formatet till något av ett ultimata koncept för både tittare och annonsörer" (Graffman & Fredriksson, 2010).

Graffman och Fredriksson (2010) genomförde en etnografisk studie där det tydligt framkommer att "Idol-tittandet" innebar att familjerna fick en tid tillsammans på fredagskvällen där de fick umgås och vara med om något, alla tillsammans. Det blir en start på helgen och för några i studien är det själva upplevelsen av att sitta tillsammans med familjemedlemmarna och ha "fredagsmys" som är det viktiga. Själva tv-programmet verkar inte vara lika viktigt. Det framgår även i studien att Fullers idé var att tittarna skulle få följa människor med idol-ambitioner men som egentligen inte hade någon speciell röst eller talang eftersom detta hade det största underhållningsvärdet.

Andersson (2008) har skrivit en kandidatuppsats och refererar till Matthew Wheelock Stahls artikel "A Moment like this. American Idol and Narratives of Meritocracy" ur antologin Bad music (2004). Stahls menar (refererad i Andersson, 2008) att förnedringen i programmet är en viktig del av dess framgång. Han syftar på de första programmen under säsongen där deltagarna gör sin första audition. En vanlig situation är att juryn säger något sarkastiskt och sårande efter att deltagaren sjungit. De kan även avbryta den sökande snabbt efter att hen börjat sjunga och man får sedan se hur den sökande reagerar på detta. Det kan till exempel vara att hen börjar gråta eller skrika förolämpningar.

Andersson (2008 s. 29) har analyserat sin uppsats och kommit fram till att det finns två huvudämnena inom Idol:

1. Vill du bli älskad, sök Idol! Det vill säga, släng dig ut och följ dina drömmar. Allt kan bli ditt om du bara vågar. Artisteriet, pengarna, kändisskapet. Han menar att det ytligt sett finns ett budskap som säger: "Drömmar kan bli verklighet" men under ytan säger programmet: "Vill du bli lycklig, bli känd!"
2. Du ska inte tro att du är något! Med detta menar han att det andra budskapet är att det är okej att skratta och håna någon om de utsätter sig själva för någonting som de tror dem kan. Du ska inte tro att du kan, men gör du det så straffas du för det.

I sin undersökning genomför Andersson (2008) en intervju med Pelle Porseryd, som då var exekutiv producent för Idol och vid tiden av denna undersökning produktionschef på TV4. Andersson frågar om det första steget som Idol-deltagarna får göra. Han undrar om det stämmer att det är finns olika "för-jurys" som deltagarna får sjunga för innan de går in till den juryn som tv-tittarna får se. Porseryd medger att så är fallet och att det är för att endast en jury inte hinner lyssna på alla sökande. Andersson frågar också om "för-juryn" tar vidare de bästa och de sämsta sökande och Porseryd svarar: "Jag vill inte kommentera exakt vad vi gör för urval och inte sätta någon stämpel på dem heller för den delen. Men däremot tar vi ut människor som vi tror kan bli stjärnor och sedan samtidigt sneglar vi på det vi håller på med, vilket faktiskt är att göra ett bra TV-program. Vi tar vidare människor som kommer att göra ett bra TV-program." Porseryd berättar att audition-programmen är de näst populäraste programmen. Vidare ställs frågan om hur tittarsiffrorna skulle se ut om man klippte bort dessa förnedrings-klipp och på det svarar Porseryd att det inte går att spekulera i, att inslagen tillhör programmet.

Antal tv-tittare på Idols premiärprogram genom åren (tittare via internet är ej medräknade):

2004: 848 000

2009: 1 304 000

2014: 1 067 000

2016: 813 000

(Mattias Bergqvist, 2016).

2.4 Media

Eftersom att musikindustrins utveckling och dess förändringar kan tänkas påverka sångundervisning presenteras här nedan vad som skett i stort de senaste sjutton åren. Likaså ett kort avsnitt om facebook-användning redogörs då även sociala medier läggs fram i resultatet. Andra medier som förekommer i resultatet är datorn, streamingtjänster, smartphones, tv-program och radio.

2.4.1 Musikbranschens utveckling

I sin artikel delar Arvidsson (2016) in utvecklingen som skett i musikindustrin i olika perioder. Åren 2000-2015 är en period eftersom han menar att det då uppkom nya aktörer och intressenter som bröt den institutionella föreställningen om vad som är ett musikföretag och utveckling, vad gäller intäkter och betalningsmodeller. Han beskriver att radion fortfarande har en stor betydelse för musiken och dess konsumtion. SR- kanalerna utvecklades under den perioden och detta hjälpte såklart intäkterna för låtar som spelades samtidigt som det minskat med försäljning av skivor och digital distribution.

Arvidsson delar in denna period i tre faser:

1. År 2000-2005: Minskning

Under denna fas skedde stora förändringar i och med att fildelning på internet blev det nya sättet att hitta musik på. Detta resulterade i att det blev en spänning mellan musikindustrin och konsumenterna. Man försökte lösa detta genom att på enkelt sätt skapa nya system för distribution och betalning. Det började talas om en kris i branschen, försäljningen av inspelad musik minskade med femton procent och intäkterna gick ned med sextiotvå procent, gällande främst CD-skivor. Detta påverkade ju så klart små som stora musikbolag, de slogs samman och några gjorde kraftiga neddragningar. Detta resulterade i att många aktörer satsade på livespelningar, redan år 2007 kunde dessa framträdanden ge mer intäkter än inspelad musik.

2. År 2006-2008: Konsolidering

När vinsterna från digital distribution sakta började öka och live-industrin hade blivit den dominerande ekonomiska parten började den svenska musikindustrin konsolideras. Vissa artister började jobba för sig själva och detta ledde till nya allianser och nya samarbeten med målet att direkt nå ut till publiken utan några mellanhänder.

3. År 2009-2015: Återhämtning

Under den tredje fasen hände det något för skivbolagen - det skapades en ny generation av digitala tjänster och detta ökade deras vinster. Nu köptes musik från iTunes i form av filer och detta blev en konkurrens till s.k. ”streaming” - där konsumenterna betalar för ett abonnemang och på så sätt får tillgång till ett bibliotek dygnet runt. Arvidsson nämner Spotify som en av dessa streamingtjänster eftersom denna tjänst var mest framgångsrik. Arvidsson skriver att resultatet har blivit att marknadsföring och kommunikationen har förändrats. Musikföretaget arbetar nu mer ”business to consumer” och inte som tidigare ”business to business”. Han skriver också att utvecklingen har resulterat i att skivbutikerna nästan har försvunnit helt och hållet i sin traditionella form (Arvidsson, 2016).

Arvidsson (2016) ställer sig själv frågan: ”(Hur) har musikindustrin överlevt digitaliseringen?”. Han menar att den nu är något helt annat än tidigare samtidigt som grundidén är densamma: att skapa, producera och sprida musik och dessutom tjäna pengar på det. Han skriver vidare att tekniken framförallt har förändrats. De aktörer som insåg detta tidigt har överlevt och de är också fortsatt starka medan till exempel skivbutikerna har förlorat, de som var fast i den gamla logikern. Musiker kan idag nå ut direkt till sin publik och detta har digitaliseringen hjälpt till med, det har skapats fler möjligheter, samtidigt som det har skapat nya spänningar och allianser mellan skivbolag och mediebutiker. Förut var man tvungen att ta sig till skivbolaget och på så sätt bli fångad och möjligt få skivkontrakt, idag

är bland annat Youtube en plattform där möjligheten finns för vem som helst att visa upp sin musik och på så sätt kanske få möjligheten att bli signad av ett stort musikföretag (Arvidsson, 2016).

2.4.2 Sociala medier

Danish Happiness Research Institute (2017) gjorde en undersökning där 1095 Facebook-användare mellan sexton och sjuttiosex år blev indelade i två grupper. Den ena gruppen fick fortsätta använda Facebook som normalt och den andra gruppen stänga ned appen helt och inte använda den alls. Efter en vecka utan Facebook kände sig 55 % av de som deltog i den gruppen sig mindre stressade. Innan experimentet frågade man dem hur nöjda de kände sig, hur aktivt deras sociala liv var, hur mycket de jämförde sig själva med andra och deras koncentrationsförmåga. Den gruppen som fick avstå Facebook rapporterade efter en vecka högre nivåer av tillfredsställelse i livet och bättre koncentration, de kände sig även mindre ensamma, mindre stressade och mer sociala.

2.5 Dagens ideal

I vårt samhälle idag debatteras det om vad vi har för ideal. Träning och utseende tycks vara viktiga faktorer. Medier som exempelvis tv-program, reklam och sociala medier kommunicerar en slags perfektion som är omöjlig att uppnå och även i musikbranschen ingår det ett kroppsligt fokus. Här nedan beskrivs undersökningar gällande sångideal samt kroppsideal eftersom det är väsentligt för den här studien eftersom jag undersöker samband mellan samtidens informations- och mediasamhälle och ungas sångundervisning.

2.5.1 Sångideal

I en undersökning av Vinderson (2015), gällande dagens sångideal, framkommer det att alla hennes informanter menar att ett gemensamt ideal för barn och unga idag är att de vill kunna sjunga starkt och med kraft i sitt höga sångregister. Tre av fyra informanter uttryckte att ungdomarna generellt har väldigt svårt att hitta sitt huvudregister idag men att de inte anser det som ett problem utan mer som en ovana.

Zangger Borch (2016), undersökte vilket omfång som krävs och används i populärmusikaliska genrer idag. Han kom fram till detta:

Män

Bröstregister²: lilla D - C2.

Falsett: upp till F2.

Kvinnor

Bröstregister: lilla F# - E2.

Falsett (huvudregister): upp till A2.

I Holmbergs (2010) avhandling framkommer det att lärarna i kulturskolan upplever att de inte har samma auktoritet idag som de hade förr. Eleverna accepterar inte i samma utsträckning att det är lärarna som bestämmer. Eleverna vill idag vara med och bestämma över undervisningen i högre grad än förr. Det kulturarv som lärarna vill/ska föra vidare håller på att trängas undan av det som Holmberg benämner som marknadsetetik, alltså kommersiell populärmusik.

² Bröstregister, det register som man normalt använder när man talar (Sundberg, 2001).

Lärarna behöver anpassa sig till önskningar från eleverna på kulturskolan. Önskningarna gäller både innehåll och metoder. Eleverna har uppfattningar och intressen i musiken och de framför dessa önskemål under lektionerna. Holmberg menar även att eleverna inte har så mycket tålamod och att lärarna behöver serva eleverna så undervisningen faller dem i smaken. Att välja musik som eleverna kan eller känner till blir då ganska självklart. Detta skapar en frustration bland många lärare och de försöker hitta olika vägar till att få ihop sin egen ambition och elevernas önskningar till en någorlunda bra undervisningssituation. Det vill säga att de även vill få in den traditionella musiken. Vidare skriver Holmberg att populärmusiken håller på att ta över hela samhället och att kulturskolan är en av få institutioner som håller kulturarvet vid liv. Holmbergs informanter pekar framför allt ut medias utbud och populärkulturen som de skyldiga när de samtalar om varför elever har så bristfälliga kunskaper om instrument som förekommer inom klassisk musik (Holmberg, 2010).

Eleverna framstår som dominerande av en musikkultur som de inte valt själva och som de dessutom inte kan vara med och påverka. De är ett förhållandevis lätt byte för den påstridiga populärkulturen. [...] Alternativet att välja att börja spela ett instrument som inte deltagit i vardagsskvalet är förmodligen betydligt svårare än att ta det som hörs och syns dagligen... (Holmberg, 2010 s. 176)

2.5.2 Kroppsideal

Hwang och Nilsson (2011) refererar till en studie (Lunde, Frisén & Hwang, 2007) där det framgår att så många som femtiosju procent av flickorna i årskurs nio tyckte att de var för tjocka och att hela åttiofyra procent ville ändra på sin kropp. Hwang och Nilsson menar att kroppsidealet blir svårare och svårare att uppnå. Ungdomar blir omfamnade av massmedia och reklam dagligen och detta påverkar dem och förmedlar ett kroppsideal som inte är naturligt. Det får mer eller mindre alla ungdomar att känna sig missnöjda med sitt utseende på något sätt. Alla ser ut på olika sätt, men hur man än ser ut så är det alltid något som inte är rätt enligt normen. Man blir informerad om att man bör och kan förändra sin kropp med exempelvis bantning, fysisk träning, smink och kläder som ska göra en snyggare. Med hjälp av kontroll och självdisciplin kan man välja sitt utseende.

Det finns ett starkt fokus på visuell gestaltning inom vår kultur just nu. Kroppen blir en central del inom populärmusik. Detta blir mest problematiskt för kvinnor då idealen idag säger att vi ska vara lagom sexiga och feminina. Det finns en problematik som är att kroppen både ska vara stängd och öppen, där tolkas den som ett exotiskt objekt men samtidigt ska man försöka vara ”cool” och avspänd (Björck, 2011).

3. Sociokulturellt perspektiv

Detta kapitel behandlar det sociokulturella perspektivet samt förklarar varför teorin är relevant för denna studie.

Jag är en del av gruppen och jag påverkar den samtidigt som gruppen påverkar mig och i och med detta utvecklas jag som människa i en interaktion med andra. Inom sociokulturellt perspektiv försöker man ofta förklara tankar, känslor och beteenden i relation till sin sociala påverkan individen utsätts för (Säljö, 2014).

Det sociokulturella perspektivet är relevant för denna studie eftersom jag undersöker hur barn och ungdomar påverkas av faktorer utanför undervisningen som individer och hur detta påverkar deras sångundervisning. I sångundervisningen påverkas eleverna av varandra i en grupp och alla är individer som bär med sig egna erfarenheter. Eftersom utgångspunkten av denna studie var att beskriva hur informations- och mediasamhället påverkar sångundervisningen var därför denna teori relevant för undersökningen. Begrepp som används från teorin är främst *artefakter*, *redskap* och *mediering*.

Kommunikativa processer är centrala i ett sociokulturellt perspektiv på mänskligt lärande och utveckling. Inom den kommunikativa processen använder Säljö (2014) sig av flera begrepp. Exempel på ett begrepp är *kultur* - en uppsättning av idéer, värderingar, kunskaper och andra resurser som vi skaffar oss genom interaktion med omvärlden. Från kulturen utvecklas *artefakter* - fysiska redskap som är skapad av människan. Säljö (2013, refererad i Mars, 2016) delar in artefakterna i tre olika grupper. En primär artefakt används för att förenkla vardagslivet och kan beskrivas som mindre komplexa ting, till exempel yxa samt mer komplexa ting som datorer. Sekundära artefakter fungerar som representationer av primära artefakter och det är genom dem människan förstår och tolkar sin omvärld. Tertiära artefakter har en teoretisk, filosofisk och ibland hypotetisk karaktär, de används alltså för att organisera, förstå och analysera världen. I studiens sammanhang är exempel på artefakter; repertoarval, noter och inspelningsmöjligheter. Ett annat begrepp är *verktyg* - det är något som används som ett hjälpmedel för att åstadkomma något. Verktyg kan vara både materiella saker och immateriella saker. Redskap används i studien som begrepp för de hjälpmedel som sångpedagogerna använder sig av sin undervisning. *Mediering* - är ett annat centralt begrepp som står för samverkan mellan människor och kulturella redskap, det vill säga förmedling av information och kunskap. Ett exempel på mediering gällande studien är förmedling av kunskap och information mellan lärare och elev. Dock kan även artefakter och redskap mediera kunskap.

Ett genomgående tema i det sociokulturella perspektivet är att människors intellektuella kapacitet, vår förmåga att tänka och lära, inte är begränsad av den mentala och biologiska utrustning vi föds med. Vi påverkas av det som är runt omkring oss, hur ser vår omgivning ut, vad den erbjuder för resurser och vilka krav som ställs.

Vi är kulturvarer och samspekar och tänker tillsammans med andra människor i vardagliga aktiviteter. I vår omvärld finns också materiella resurser som vi kan använda för att tänka med (Hutchins, 1995; Säljö, 1995a). Vi är biologiska varer men lever samtidigt i en sociokulturell verklighet med tillgång till olika slags hjälpmedel och verktyg som tar oss långt bortom de gränser som våra egna biologiska förutsättningar sätter upp. (Säljö, 2014 s. 17)

Säljö (2014) delar in lärandet i två stora huvudgrupper - primära socialisationen samt sekundära socialisationen. Den primära socialisationen är familj, föräldrar, syskon, släktingar och nära vänner, där barnet lär sig ett eller flera språk, regler för socialt samspel och hänsynstagande samt annat man bör veta för att kunna agera i samhället. Den sekundära socialisationen menar han är skola och andra institutionaliserade miljöer, barnet har inte samma band/anknytning till det/dem. Här befinner man sig för att lära sig något och det ska göras på ett visst sätt i en viss ordning. Det finns ett schema och en kursplan och det sker i klassrummet med en lärare med tydliga ramar.

En av utgångspunkterna för ett sociokulturellt perspektiv på lärande och mänskligt tänkande samt handlande är att man intresserar sig för individer och grupper. Man tittar på hur de tillägnar och använder sig av de fysiska och kognitiva resurser individen har, hur samarbetet mellan individen och gruppen är i fokus samt hur individen återskapar kunskap från det kollektiva och vad den enskilda kommer behärska från den. En annan utgångspunkt är att människor är varelser som besitter vissa fysiska och mentala resurser. Människan har sina begränsningar precis som andra djur - till exempel svaga, långsamma och skröpliga och vår kognitiva resurs är inte heller den bästa, vi har svårt för att göra flera saker samtidigt och vi har svårt att genomföra logiska resonemang i många situationer. Säljö (2011) menar att i dagens samhälle befinner vi oss i för många olika "rum" samtidigt, han kallar det för "informationsbitar" eller enheter. Vi klarar av att uppmärksamma fem - nio olika enheter samtidigt. Så om man jämför det med vad som krävs av oss i dagens samhälle är det inte optimalt, att tillgången till information är betydande större än så.

Säljö sammanfattar lärande i ett sociokulturellt perspektiv genom att man måste uppmärksamma tre olika, men samverkande företeelser:

1. Utveckling och användning av intellektuella (eller psykologiska/språkliga) redskap
2. Utveckling och användning av fysiska redskap (eller verktyg)
3. Kommunikation och de olika sätt på vilket människor utvecklade former för samarbete i olika kollektiva verksamheter. (Säljö 2014, s. 22-23)

Säljö (2014) beskriver hur vi i dagens samhälle ser på lärandet. Han menar att vi i vårt samhälle lever som om vissa personer kan lära och lyckas väl, medan andra inte har samma talang och därför lyckas de sämre. Vad som sker i skolan bekräftar detta antagande. I USA såg Stevenson och Stigler (1992 refererad i Säljö, 2014) att även amerikanernas syn på lärande var att om du är begåvad så lyckas du i skolan. I Japan däremot ser det annorlunda ut, där är deras utgångspunkt att alla kan lära. Bli resultatet inte som man velat sker en undersökning kring vad skolan, föräldrarna och barnet kan göra för att få ett gott resultat. De ser det aldrig som ett misslyckande utan fundrar endast vidare. De är helt enkelt inte lika benägna att leta efter misslyckanden som i USA och i Sverige.

Att inte förstå eller att ständigt misslyckas formar med all sannolikhet människor i samma utsträckning som mer positiva erfarenheter. Helt säkert lär sig den elev som ständigt misslyckas i skolsammanhang ändå en hel del om hur världen fungerar och inte minst om sin egen förmåga. (Säljö, 2014 s. 12)

Vår uppfattning är kanske att lärande är något som sker hos individen och som en privat process i hjärnan. Enligt Säljö (2014) speglar detta klassrummet i skolan - där är en lärare är

den som överför information till eleverna och dem mottar den. Läraren talar och eleven/eleverna lyssnar. När processen är klar har eleven fått information lagrad i hjärnan som hen sedan kan plocka fram vid behov. Säljö menar att denna uppfattning är ett problem och att han ser på lärandet som mer komplext än så.

Lärling och mästare, uppkom under medeltiden och det har utvecklats till institutionalisering och reglering av lärandet, det vill säga skola och utbildning. När detta skedde separerades barnet från familjen och vardagslivet. Säljö (2014) menar att utrymmet för experiment och kreativitet krymper i och med detta. Modern undervisning innebär att eleven ska försöka och gärna misslyckas, att det är något som bör göras för att komma vidare. I denna institutionalisering av lärandet blir barnet en elev som nu ska lära sig med hjälp av en ny kommunikation än tidigare (hemma i familjen och vardagslivet) där envägskommunikation är metoden, från läraren till elev under bestämda tider samt regler för när och hur man ska tala i klassrummet. Vissa elever pratar mer än andra och självklart får detta konsekvenser för lärandet och för elevernas skolkarriär. Det intressanta är också att eleverna som är olika typer, som tar för sig olika mycket i klassrummet, är beroende av varandra även om det är en lärare som bestämmer och som leder samtalet. Detta är ett sätt att lära och allt omkring spelar roll, vi ingår i en organisk miljö och upplever allt olika. Lärandet ser inte likadant ut för alla, vi lär oss på olika sätt.

Vidare menar Säljö (2014) att lärandet ofta ses som något positivt, men man behöver bara titta utåt i världen för att förstå att kunskap kan vara något negativt. Två exempel är att vi lär oss fördomar för hur andra människor är och hur man använder droger. Människan kan inte undvika att lära, skolan är inte enda plattformen för det. Valet står inte mellan huruvida en människa lär sig något eller inte utan vad den får ut av något av situationen den befinner sig i eller inte.

4. Metod

Detta kapitel redovisar metoden för denna undersökning med en beskrivning av val av metod, informanterna, genomförandet av intervjuerna och etiska överväganden. Kapitlet avslutas med en beskrivning av transkriberingen och tillvägagångssättet av analysen.

4.1 Intervju

Jag har intervjuat fem sångpedagoger som jobbar med barn och ungdomar och som gjort det under minst tjugo års tid. Eftersom jag ville få intervjun till ett samtal där informanten kunde tala fritt valde jag att göra en halvstrukturerad kvalitativ intervju. I en halvstrukturerad intervju finns uttänkta frågor som ska ställas men man kan vara fri att ändra ordningen samt följdfrågorna utefter vilka svar som uppstår (Patel & Davidson, 2011).

För att undersöka skillnader i sångundervisning idag jämfört med för början på 2000-talet valdes personer som då arbetade som sångpedagoger och som fortfarande gör det. Det var mest rimligt att utföra intervjuer eftersom informanterna skulle ”resa tillbaka i tiden” så mycket som möjligt samt att det fanns en risk att informanterna inte skulle förstå frågorna i en enkät. Nyfikenheten fanns på deras upplevelser och tankar kring dessa frågor och målet var att informanterna kunde reflektera fritt i sina minnen och upplevelser.

Eftersom syftet i denna undersökning var att ta reda på hur sångpedagoger upplever skillnader från samtiden och början på 2000-talet, valde jag djupintervjuer med ett fåtal personer. För att få personerna att tänka djupare än vad de själva kanske funderat på var jag tvungen att ställa frågor som hjälpte dem att fundera på vissa saker, till exempel ”vad ville de sjunga för låtar?”, ”vad ville du att de skulle sjunga för låtar?”, ”vad tittade de på på fritiden på tv?”, ”hade de några förebilder, i sånt fall kan du nämna några?”. Avsikten med dessa frågor var att ta reda på om det fanns något speciellt sångideal man ville efterlikna då och om tv-tittandet var lika stor del av deras liv som det möjligen är idag.

4.2 Informanter

Till undersökningen var målet att informanterna skulle vara utbildade sångpedagoger med lång erfarenhet av att jobba med barn och/eller ungdomar och som helst fortfarande gör det. Eftersom intervjun var utformad utefter att jämföra undervisningen med idag och början på 2000-talet var de tvungna att ha jobbat minst femton år, helst längre, resultatet blev som jag nämnde tidigare att alla jag intervjuade hade jobbat minst tjugo år. Jag kontaktade sångpedagoger som jag själv haft på tidigare skolor och utbildningar samt lärare i min omgivning just nu och frågade om de skulle vara intresserade av att delta i undersökningen.

De fem som intervjuades valdes utefter vilka åldrar samt olika plattformar som de arbetar på, det vill säga; kulturskola, gymnasium, folkhögskola och grundskola.

Första informanten, ”Sandra”, jobbar som sångpedagog på en gymnasieskola i Stockholm, estetisk utbildning. Hon har arbetat som sångpedagog sedan 1996, det vill säga i 20 år. Sandra tog examen från en musikhögskola år 1996.

Andra informanten, ”Märta”, jobbar som sångpedagog på en kulturskola i Stockholm med åldrarna sju - tjugotvå. Hon har arbetat som sångpedagog sedan 1985, det vill säga 31 år. Märta tog examen från en musikhögskola år 1983.

Tredje informanten, ”Britt-Marie”, jobbar som sångpedagog på en folkhögskola i Stockholm med främst nitton och tjugoföråringar. Hon har arbetat som sångpedagog sedan 1991, det vill säga i 25 år. Britt-Marie tog examen från en musikhögskola år 1993.

Fjärde informanten, ”Karin”, jobbar som sångpedagog på två skolor (vi uteslöt den ena skolan eftersom hon endast har vuxna elever där). Den arbetsplats vi fokuserade på är en skola i Stockholm där hon undervisar både gymnasieelever samt yrkesförberedande utbildning, det vill säga åldrarna sexton - tjugofåttå. Hon har arbetat som sångpedagog sedan 1991, det vill säga i 25 år. Karin tog examen från en musikhögskola år 1991.

Femte informanten, ”Ylva”, jobbar som resurspedagog på en vanlig grundskola. Hon har arbetat som sångpedagog sedan 1972 fram till år 2016, det vill säga i 44 år. Ylva tog examen från en musikhögskola år 1978. Idag undervisar hon inte barn eller ungdomar i sång men hon arbetar dock på en grundskola som resurs i en skolklass. Hon arbetade dock på en kulturskola i Stockholms län i 32 år. De yngsta hon har sångundervisning med idag är mellan tjugofem och trettio år.

4.3 Genomförande

Fyra av intervjuerna genomfördes på deras arbetsplatser och en intervju på ett café. Alla intervjuer ägde rum i Stockholms län. Introduktionen till intervjun var att jag informerade om vem jag är och vad det här är för undersökning samt en del av syftet med uppsatsen. Endast en liten del av syftet presenterades innan intervjun började, det vill säga få en bild av hur sångundervisningen såg ut i början av 2000-talet och hur den ser ut idag, om det finns några skillnader. Hela syftet redogjordes efter att alla frågorna var ställda; att undersökningen innehöll områden som sociala medier, uppkoppling och tillgängligheten med mobilen, tävlingsprogram, jämförelse, att vara bäst och vinna samt elevernas hälsa och stressnivå. Detta på grund av att jag själv och dessa områden skulle påverka informanterna så lite som möjligt. Jag berättade varför just den personen blivit utvald till att vara informant på grund av att kriterierna om utbildning, erfarenhet som sångpedagog och undervisningsform.

Några informanter frågade varför jag valt att gå tillbaka till just början av 2000-talet. Jag avslöjade inte svaret på den frågan förrän efter intervjun, jag sa att jag skulle återkomma till det. Förklaringen var sedan att denna undersökning startade i funderingar om/hur tv-programmet Idol påverkar eleverna i sångundervisning och att Idol kom till Sverige år 2003. Därav valde jag några år innan Idol kom till Sverige som utgångspunkt för att jämföra då och nu.

Intervjuguiden hade en tydlig ram med många olika frågor men frågornas följd formades utefter hur samtalen blev. I något fall blev intervjun mer eller mindre i den följden frågorna stod på pappret men i en annan blev det i en helt annan ordning och med andra följdfrågor.

Frågorna var gjorda så att informanten skulle kunna tänka fritt utefter sin egen undervisning och hur det varit och är för henne. Jag ville att frågorna skulle vara så öppna som möjligt, att informanten inte skulle förstå syftet med frågan. Det är svårt att genomföra en intervju där

man inte påverkar varandra, men jag gjorde mitt bästa för att jag/frågorna skulle ha så lite påverkan som möjligt på informantens tankar.

Samtalen spelades in och jag antecknade det som tolkades just då som extra viktigt. Dels som en hjälp till analysen att komma ihåg vad som då kändes relevant och dels för att jag inte helt och hållet litade på inspelningstekniken. Ifall inspelningen skulle försvinna skulle det ändå finnas anteckningar från intervjun. En annan anledning var för att komma ihåg ett svar till jag ville återkomma till senare under intervjun.

Intervjun var indelad i tre delar. Den första var en uppvärmning, den andra handlade om undervisning vid 2000-talet och den tredje om undervisning i vår samtid, år 2016. Uppvärmningen bestod av frågor kring utbildning, examensår, var informanten arbetade nu och vilka åldrar hon undervisar. Den andra delen av intervjun började jag genom att ställa frågor som ”var bodde du under detta år?”, ”var arbetade du någonstans?”, ”vilka kollegor hade du?” och ”hur såg rummet ut du undervisade i?”. På så sätt försökte jag få informanten att ”resa tillbaka i tiden”. Sedan fortsatte frågorna som fanns till grund av syftet till den här undersökningen och frågorna handlade om undervisningen vid början av 2000-talet. Tredje delen av intervjun började jag genom att försöka återgå till nutid genom att använda samma verktyg som tidigare att ställa frågor om rummet, kläder etc. Efter det ställde jag samma frågor om undervisningen som tidigare men med ett perspektiv från vår samtid (se bilaga 1, intervjuguiden).

4.4 Etiska överväganden

I början av intervjun förklarade jag att detta är en undersökning som ska ingå i en kandidatuppsats och bad informanten att bekräfta att hon samtyckt att bli intervjuad av mig. Jag informerade om att detta var frivilligt och att intervjun är konfidentiell, det vill säga att jag är den enda som kommer veta att det är hon som svarar. Jag frågade informanten om det var okej att jag spelade in intervjun och samtliga godkände det. Codex riktlinjer, (Vetenskapsrådet, 2016) har följts och detta fick informanterna även veta innan intervjun började, till exempel att de får dra sig ur detta projekt när som helst de vill.

4.5 Transkription och analys

Transkriberingen genomfördes genom att jag lyssnade på inspelningarna av intervjuerna från mobiltelefonen. Med hjälp av en dator skrev jag samtidigt i ett dokument och pausade inspelningen för att hinna med att skriva ner allt. Vid behov spolade jag tillbaka för att uppfatta vad informanten sa, med hjälp av en funktion på mobilen som automatiskt spolade tillbaka 30 sekunder, som användes flitigt. Intervjun skrevs ned relativt ordagrant. Använda personen slang antecknades det, så också talspråk. Om informanten funderade en stund skrev jag tre punkter efter varandra. Tänkte hon under lång tid skrev jag många punkter. Utfyllnadsord som ”mm”, ”eh” och ”mhm” antecknades även dem. Jag valde att göra så för min egen skull, för att minnas mer kring intervjun vid genomläsningen av transkriptionen och vid analysen av den. Det blev på så sätt tydligt när informanten var snabb med att svara, som kanske kan betyda att hon var säker på sitt svar och vice versa när det tog längre tid att svara. Jag noterade även saker som också skedde under intervjun, till exempel när informanten skrattade: (skrattar) och när en telefon ringde under en intervju: (ringer på hennes telefon men hon säger att hon ringer upp sen). När personen upprepade sig transkriberades även upprepningen, dock inte om det var enstaka ord som upprepades utan endast när det var flera ord, när hon försökte formulera sig. Detta behöver inte ha någon betydelse, det kan vara att

hon bara inte hittar rätt ord, men det kan också säga någonting om att personen verkligen lägger ner energi och vill formulera sig rätt, att det är viktigt att meningen blir som personen vill eftersom den kommer ha betydelse för den här undersökning.

Transkriberingen av intervjuerna påbörjades innan alla intervjuer var klara, det kan ha påverkat de intervjuer som senare genomfördes. Till exempel märkte jag vid transkriberingen av den första intervjun att jag var ganska snabb med att gå vidare till nästa fråga. Erfarenheten tog jag med mig till de andra intervjuerna och försökte invänta svaren och låta personen få fundera och tänka innan nästa fråga ställdes. På så sätt kanske resultatet innehåller fler tankar från de senare intervjuerna.

Redan när jag satt och transkriberade väcktes tankar om vad som var intressant till min undersökning. Under tiden jag transkriberade den sista intervjun markerade jag på en gång olika stycken med röd färg som var relevanta till analysen. När alla transkriberingar var klara insåg jag att informanterna hade tagit upp intressanta saker till min undersökning, detta gjorde att bakgrundskapitlet utvecklades och förändrades. Det dröjde därför några veckor tills jag återgick till transkriberingarna och började analysen.

För att kunna arbeta systematiskt valde jag att använda en färg för varje informant för att det tydligare skulle framgå vem som uttryckt vad. Sedan läste jag igenom första intervjun från början till slut, när något verkade relevant markerade jag det stycket eller meningen med personens färg. Den första informanten hade färgen grön. Sedan kopierade jag den gröna texten och klistrade in den i ett nytt dokument som döptes till ”teman intervjuer”. I det dokumentet skapades det en ny rubrik ovanför denna text jag just kopierat in. Den första rubriken blev ”uppvärmning” eftersom detta stycke handlade om just det. Nästa gång jag läste något intressant för undersökningen gjorde jag samma sak och en ny rubrik skapades. När hela den första intervjun var genomläst resulterade det i några olika rubriker och då fortsatte jag arbetet genom att läsa andra intervjun. Samma procedur verkställdes, denna person hade färgen rosa. När jag kopierade ett nytt stycke som handlade om uppvärmning klistrades det in under rubriken ”uppvärmning”. Och på detta sätt fortsatte arbetet tills det hade utformats tretton olika rubriker, det vill säga teman. Informanterna pratade om liknande teman men inte alltid under samma fråga under intervjun, därför valde jag att göra såhär.

Eftersom jag förklarade hela syftet med undersökningen efter intervjun blev de tankarna och funderingarna från informanterna ett eget tema. Detta avslutade intervjuerna och några av informanterna hade mycket att säga medan några hade mindre. Två stycken hade också bråttom iväg, hade de haft mer tid kanske de hade sagt mer. Ett utav de olika teman i resultatet blev därför vad informanterna sagt efter att de fått hela syftet förklarat för sig. Alla tankar från informanterna kring hela syftet separerades från resten av resultatkapitlet.

Nästa steg var att jag koncentrerade mig på ett tema i taget. Jag hade en Ipad som låg på skrivbordet och därifrån läste jag från ”teman rubriker” ett tema i taget. Utefter svaren som klistrades in där började jag sammanfatta resultatkapitlet på datorn. I huvudsak blev det samma teman men vissa underrubriker blev nya samt att två teman blev ett då jag tyckte de hörde ihop. Samma svar kunde hamna under olika teman. Det gjorde att jag klistrade in en check-symbol vid svaret när jag hade fört över det till sammanfattningen i resultatkapitlet, detta för att hålla kontroll på vad som tagits med och inte.

För att sammanfatta resultaten läste jag igenom det jag skrivit i resultatkapitlet och jag kom då

fram till tre olika övergripande teman; media, instudering och hälsa. Under dessa rubriker kunde alla resultat placeras. Eftersom denna uppsats lutar sig åt sociokulturellt perspektiv började jag fundera över vilka medierande artefakter som fanns med i mitt resultat samt vilka redskap som framkommit genom analysen. För att få en klarare syn över detta konstruerades en sociokulturell karta som sammanfattning. Den utformade jag genom att för hand skriva ”internet” på ett papper, ”instudering” på ett annat, ”media” på ett tredje och ”hälsa” på ett fjärde kunde jag sortera ut alla resultat på dessa fyra papper. På varje papper längst till vänster skrev jag ”medierande artefakter” samt ”redskap” så det började likna en tabell. Högst upp på varje papper skrev jag ”år 2000”, drog ett streck uppifrån och ned över hela pappret och skrev efter strecket ”år 2016”. Nu hade jag på varje papper en tabell med fyra tomma rutor totalt. Två för medierande artefakter (en ruta för 2000 och en för 2016) samt två rutor för redskap (en ruta för 2000 och en för 2016). Steg för steg gick jag igenom resultatkapitlet och placerade varje enskilt resultat på något av papprena, samt i någon ruta. Detta ledde till att jag slutligen hade resultaten på fyra handskrivna papper. Dessa renskrev jag på datorn och samlade i ett och samma dokument. När jag sedan läste igenom kartan upptäckte jag att det var svårt att särskilja resultaten för vad som var verktyg och vad som var medierande artefakter och därför valde jag att sammanfläta dessa till ”artefakter och redskap som medierar kunskap”. Det slutliga resultatet av arbetssättet redovisas sist i resultatkapitlet.

De begrepp jag använder från det sociokulturella perspektivet är valda eftersom resultatet visar på olika faktorer som kan belysas genom dessa begrepp. Eftersom syftet är att beskriva hur barn och ungdomars sångundervisning påverkas av samtidens informations- och mediesamhälle jämfört med början på 2000-talet har jag valt att jämföra moment/aktiviteter/ting som finns i barnens och ungdomarnas värld, både utanför och i sångundervisningen och eftersom det kan påverka eleverna och lärandet är dessa begrepp väsentliga för min studie.

5. Resultat

I detta kapitel beskrivs resultatet av intervjuerna. Kapitlet är uppdelat under fem olika teman; ”internet”, ”sånglektionen”, ”hälsan”, ”den största skillnaden i sångundervisningen” och ”respons efter kännedom om hela syftet”. De medier som framkommer i resultatet är datorn, streamingtjänster, smartphones, tv-program, radio och sociala medier. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av resultatet som lutar sig mot det sociokulturella perspektivet.

5.1 Internet

En del av de teman jag valt att plocka ut från intervjuerna har en tydlig koppling till internets uppkomst och spridning, därav har jag valt detta begrepp som ett samlingsord. Eftersom musik ofta konsumeras via streamingtjänster har jag också valt att genre/repertoar ska tillhöra detta tema.

5.1.1 Datorn

Ett vanligt moment i Märtas undervisning är att hon använder datorn under lektionerna, det är den som är hennes bibliotek, hennes verktyg som hon arbetar mest med. Med hjälp av den lyssnar hon på musik tillsammans med sina elever och bestämmer sånger som både hon och eleven vill jobba med. Hon lämnar inte den uppgiften helt till eleverna eftersom det finns sånger som eleverna vill sjunga som hon menar inte kan anses vara lämpliga för eleverna.

Ylva upplevde att en brytningspunkt i undervisningen ägde rum för cirka femton år sedan, när datorn slog igenom och den blev ett naturligt verktyg i arbetet. Det gick nu att ladda ner musik och det blev enklare att lyssna på musiken. Man började även planka³ sånger som var aktuella mer och mer och hämta hem sångtexter från internet. Hon och de andra pedagogerna på kulturskolan fick gå kurs i notskrivningsprogram och i och med detta öppnades det ”fler dörrar” som gjorde att det blev enklare att skriva ned låtarna. De kunde använda sig av dessa verktyg till repertoarval till sina elever och repertoaren blev bredare, det vill säga fler genrer.

5.1.2 Streamingtjänster

Youtube lanserades år 2005 och Berit menar att i och med detta öppnades en dörr - vem som helst kunde nu lägga ut sin musik på nätet. Hon menar att det förändrades till det positiva då möjligheten att kunna sprida sin musik blev möjligt på ett helt annat sätt än vad man tidigare kunnat göra.

Britt-Maries elever på folkhögskolan hon arbetar på har oftast med sig en musikutbildning från gymnasiet. Hon tror att de estetiska utbildningarna har ökat och att en anledning till det kan vara internet, tillgängligheten till musik, att det är lättare att lyssna på musik idag än vad det var förut. Det är en naturlig del i vardagen, de flesta lyssnar på musik.

Ylvas elever önskade få sjunga äldre musik på sina lektioner när de hade fått tillgång till dator och youtube, ena veckan kunde de vilja sjunga en sång ur ”Phantom of the opera” och veckan efter det en Beatles-låt, biblioteket blev större.

Britt-Maries elever är mer intresserade av sångteknik och fysiologin kring röstapparaten idag än vad de var i början av 2000-talet och det tror hon beror på att det finns mer tillgängligt, att

³ Planka = ett begrepp för att plagiera noter. Det vill säga att man noterar en låt.

det är lättare att hitta i och med youtube till exempel. Eleverna själva kan söka upp frågor de har på internet, det finns mycket att hämta där och det är också på grund av att det idag finns mer forskning i ämnet. Britt-Marie påpekar också att vi idag kan se stämbanden filmade, hur de ser ut och att vi vet mer om hur fysiologin fungerar. Eleverna vet också att man kan behöva gå till logoped eller fonioter, Britt-Marie själv tipsar om det oftare idag än vad hon gjorde förr.

5.1.2.1 Artister/genre då

Två av informanterna uttryckte att eleverna lyssnade på och ville sjunga sånger av Carola och Lisa Nilsson i början av 2000-talet. Informanterna nämnde också artister som Aretha Franklin, Sting, Kate Bush, Ray Charles, Bonnie Raitt och Madonna. De flesta talar dock om genre som jazz, musikal, visa, schlager och musik på svenska.

Sandra förklarar att klassisk sång var utgångspunkten på gymnasiet och att det då också ansågs som skadligt för rösten att sjunga pop, rock och soul. Sångpedagogerna på skolan var klassiskt utbildade men för ungefär femton år sedan skedde ett skifte, några av dem som arbetat länge på skolan gick i pension och nyexaminerade och unga pedagoger tog vid istället. Hon tror att detta kan ha påverkat att det också skedde en utveckling rent musikaliskt och genremässigt. Pop, jazz och musikal blev mer vanligt och detta fortsatte att utvecklas och gör så fortfarande. Sandra nämner också tv-programmet Idol och funderar över om programmet samt annan media gjorde att fler fick nys om populärkulturen och att detta öppnade upp till ett bredare bibliotek av musik, fler genrer och fler valmöjligheter. Hon upplevde det som att det plötsligt fanns möjligheter att göra vad som helst.

5.1.2.2 Artister/genre idag

Beyonce, Amy Winehouse, Rihanna, Adele, Emeli Sande, Melissa Horn, Håkan Hellström, Kent och Ariana Grande är de artister som informanterna nämner när jag frågar vad eleverna har för musikförebilder. Adele nämns av flera informanter och det är tydligt att hon är en stor förebild för många unga idag. Karin och Märta påpekar att de upplever att texten är viktig för deras elever. Märta elever vill inte sjunga texter de själva inte står för och detta tycker hon har förändrats med tiden, det vill säga att det inte var så på samma sätt i början av 2000-talet. Karin säger att det är vanligt bland eleverna att de vill sjunga sånger med starka texter men som kanske rent musikaliskt är enkel pop, till exempel Håkan Hellströms låtar. Hon nämner också att många elever önskar sjunga modern soul där det krävs "stora röster", mycket wailningar och starkt - både dynamiskt och uttrycksmässigt.

Den största skillnaden när det gäller repertoar till sånglektionerna är att eleverna vill sjunga sånger som är moderna och hits just nu. Processen från att låtarna presenteras i till exempel radio till att eleverna sjunger dem på lektionerna går alltså fortare idag jämfört med början på 2000-talet. Då köpte man notböcker och använde sig av innehållet i de böckerna till repertoarval till eleverna. Idag behöver sångpedagogerna oftare planka låten eller söka på nätet och det som oftast finns att tillgå är en ackordföljd plus text.

Om man generaliserar så tycker barnen lägre ned i åldrarna att barnvisor är töntiga, säger Märta, och hon tror det beror på att de har tillgång till musik när som helst i sina telefoner och att de lyssnar på musik som går på radio, låtar som är populära. Att de helt enkelt hör mer musik idag än vad de gjorde i början av 2000-talet och därför har andra referenser. Detta medför också att eleverna är mer delaktiga i val av repertoar idag, eftersom det oftast är de som hör den nya musiken och det är den de vill sjunga. Repertoaren består då alltså av mer

hits idag. Sånger som är populära just nu och som befinner sig i ett kommersiellt flöde. Sångpedagogerna väljer dock fortfarande sånger till sina elever av olika anledningar, Britt-Marie och Sandra uttrycker båda två att de vill hitta den genren där eleverna själva ”blomstrar i”.

5.1.3 Smartphone

Timingen och svänget var en pusselbit som Sandra upplevde kunde saknas oftare förr än vad det gör nuförtiden och det tror hon kan ha göra med att eleverna har med sig musiken mer naturligt idag eftersom den finns så tillgängligt. De har med sig mobilen var de än går och det betyder att de också lyssnar mer på musik idag eftersom de har lyssningsprogram på mobilen.

Att inspelningsmöjligheter finns på mobilen är något som Britt-Marie använder sig en del av i sin undervisning, för 15 år sedan fanns inte den möjligheten på samma sätt, det var mer omständigt och det var någonting hon själv var tvungen att ordna. Idag har i princip alla elever en egen mobil där de har tillgång till inspelningsappar. Innan smartphones fanns spelade hon in sina uppsjungningsövningar i sin dator och brände cd-skivor till sina elever. Hon ville att det skulle finnas små ”pass” som eleverna kunde använda sig av, idag är det mer upp till eleven att spela in och det kräver inte alls lika lång tid eller förberedelse.

En till sak som Britt-Marie tycker har förändrats i och med att eleverna har mobilen och därmed mycket information tillgänglig dygnet runt är att hon behöver lära eleverna att ta tillvara på information och kunskap hon ger dem. Hon kan behöva påminna sina elever att anteckna, spela in instruktioner eller hur de nu väljer att göra. Eftersom all information i princip finns i fickan så blir eleverna mer bekväma och glömmer bort att samla kunskapen och det de lärt sig på lektionen för att senare kunna komma ihåg ”Att lära eleverna att ta in allt det man säger och att lära elever att det är öva som gör att man utvecklas, det är a och o, tycker jag” (Britt-Marie).

5.2 Sånglektionen

5.2.1 Uppsjungning

Uppsjungning är ett moment som ofta är med under en sånglektion, alla informanter har på något sätt med det i undervisningen, däremot varierar längden och innehåll. Tre av informanterna har under sina år som sångpedagoger blivit mer flexibla i hur den utformas. De gör inte alltid samma form på uppsjungningen utan anpassar upplägget mer idag utefter elevens förutsättningar just den dagen än vad de gjorde i början av 2000-talet. Kommer eleverna från en lektion där de sjungit eller en idrottslektion väljer de ibland att utesluta den helt. Andra terminen av året som eleverna går för Britt-Marie ber hon eleverna att själva värma upp innan lektionen för att vinna tid till lektionen samt att de ska lära sig vad en övning är till för och att eleverna mer och mer ska bli deras egna lärare. Hon kan ibland be en elev att visa henne när hen gör en övning för att återkoppla, se till så eleven förstår varför hen gör den samt att den görs på det sätt som Britt-Marie anser är rätt. Två av informanterna säger att en orsak till varför de inte är lika strikta med att ha med uppvärmningen idag är på grund av att de tycker det är viktigare att eleven hinner med att musicera under lektionen.

5.2.2 Instudering

I början av 2000-talet hade sångpedagogerna nästan alltid noter på lektionerna medan det idag inte är lika självklart. Några av informanterna nämner att all musik, alla sånger som eleverna

vill sjunga inte finns att få tag på. Märta säger att eleverna vill sjunga låtar som nyligen kom ut, det kan till och med vara en låt som kom ut förra veckan och då finns det inte noter att köpa än. Då behöver läraren lära sig sången på gehör, planka den och använda sig av en ackordskiss samt text. Sandra berättar att hon i början av 2000-talet upplevde att det inte var lika självklart att lära sig en sång på gehör som det är idag. Märta försöker använda sig av noter mer och mer då hon tycker det tillför ytterligare kunskap till eleven som musikteori. Ibland skriver hon även ut en text till eleven så hen har båda valmöjligheterna när det händer att en sång har tio sidor.

I början av 2000-talet var det vanligt att man gick till en skivbutik om man ville lyssna på en viss låt, några av Britt-Marie och Karins elever läste noter men de som inte gjorde det var tvungna att gå dit för att själva kunna instudera en ny sång. Dock hände det att Britt-Marie och Karin hjälpte till med att spela in låtarna åt deras elever eller låna ut musiken om de själva hade den som eleverna kunde låna med hem. Detta är bara en av flera förändringar som skett i och med digitaliseringen, att spotify, youtube och liknande tjänster utvecklades.

5.2.3 Idol

Sandra, Märta och Britt-Marie upplever att Idol var mer populärt för cirka åtta år sedan än idag. Sandra menar att det inte längre är lika många som följer programmet och att det inte är lika stort antal som söker dit. Märta är överens med den tanken men däremot tror hon att en del av hennes yngsta elever som är i sju - tio årsåldern fortfarande tittar på det. Sandra funderar också på om det kan vara så att eleverna inte söker dit på grund av att de inte tycker det rimmar med den skolan hon arbetar på, att det kanske krockar lite i värderingar och sättet man ser på musik. Britt-Marie hade elever som sökte Idol för ca 10 år sedan men vad hon känner till är det ingen som har gjort det under senare år.

Märta uttrycker att hon mår dåligt av Idol och att hon och hennes äldre elever är överens om att de inte gillar tävlingsmomentet i programmet, ”dissningarna” och att stå framför en jury och bli bedömd på det sättet de gör i Idol. Märta anser att det är ”okej” att man bedömer hur folk sjunger men inte kring hur de ser ut, att det inte har med saken och göra. Hon pratar med sina elever om det här och enligt henne är de överens om att det inte är okej att man är ”taskig”. Hon tänker att barnen är smarta, att de skiljer på vad som är ”okej” och inte.

Britt-Marie påpekar att det har blivit tydligt för henne att folk tänker mer artistiskt idag och att hon tror att det är på grund av Idol. Hur man ska kliva upp scen, hur man för sig på scenen och hur man ska uttrycka sig är några exempel hon ger mig. Med detta menar hon att det både finns fördelar och nackdelar - idag vågar eleverna stå för att de vill bli artister och att de vill försörja sig på sin musik. De är mer tydliga och säger det rakt ut idag jämfört med början av 2000-talet. Då kanske man sa att man ville komma in på musikhögskolan men inte mer än så.

Karin påpekar att personerna som söker till den skolan hon arbetar på förväntar sig att audition ska likna Idol. De räknar inte med att jurymedlemmarna/lärarna ska ackompanjera dem utan det endast på varannan låt som de sökande önskar ackompanjemang till. Antingen har de med sig en musikbakgrund eller så sjunger de helt acapella (det vill säga helt utan ackompanjemang). Hon säger att det så kan bli svårt att bedöma den sökande om man inte känner till låten eftersom man inte vet hur melodin går, vilket gör att man inte vet om personen sjunger rätt toner. De sökande har alltid varit nervösa men Karin upplever att nervositeten har ökat vid audition, hon tror att de känner sig blottade och att Idol-programmen

framkallar det. Hon upplever även att man i programmet inte tar tillvara på deltagarnas integritet.

Jag kan uppleva att de här Idol-programmen inte har så jättebra [...] för dem att se det för det är också på något sätt antingen vinner man eller förlorar man eller nånting det där att man åker ut, förr eller senare. Det finns med i deras, det är liksom ”Vem är bäst då? Det är inte så kul att de har det inplanterat i sig. (Karin)

Ylva nämner att både hon och eleverna tittade på Fame Factory⁴ när det kom år 2002. Ylva diskuterade programmet och händelserna med sina elever och hon tog också tillvara på kunskap hon hämtat från det programmet, till exempel hur sångpedagogen som deltagarna träffade arbetade med magstödet - hon kunde då prova denna metod på sina elever för att undersöka vad som hände då. Detta gjorde hon inte efter Idol och när hon fick frågan varför svarade hon att hon tror det var för att det blev så mycket mer runt omkring Idol, att det tog överhanden att allt skulle vara ”flashigt” och att det var mer ett program än en skola. Enligt henne är Idol tillrättat och ”fake(at)”, hon upplever att det ska vara TV och då blir det så. Hon spekulerar också i att det redan innan finalerna är bestämt vem som ska åka ut.

5.3 Hälsan

5.3.1 Det mentala

Fyra av informanterna är överens om att det var färre av deras elever som mådde psykiskt dåligt i början av 2000-talet. Samtliga spekulerar under intervjun vad orsakerna kan vara till detta. Märta och Britt-Marie nämner mobilen, att man kan koppla upp sig till hela omvärlden när som helst. Att sociala medier är en del av vardagen, att man ska/kan gilla varandras statusar och bilder och detta gör att man har fler att jämföra sig med, i princip hela världen.

Jag tror att det går mycket tid åt det här att veta vad alla andra gör hela tiden på nätet och då ännu fler att jämföra mig med, att bara vara och umgås med sig själv har försvunnit [...] Vad andra tänker och tycker om en tror jag spelar in, vi talar ju om hela tiden vad vi tänker och när vi gillar grejer på nätet [...] Hur ungdomar är nu, de yttrar sig mycket mer. 2001 yttrade man sig inte lika mycket kring vad man kanske tyckte, man kanske höll inne mer det man inte visste, alla säger rätt ut ungefär, förstår du vad jag menar? Väldigt bra men det har ju också en baksida. Och då blir det ännu mer vad andra gillar och vad andra ska tycka och det man gör, det kan synas för alla. Sjunger du på en sångkonsert så filmas det eller så filmas det inte och det syns vilka som är populära och vilka som inte är populära. (Britt-Marie)

Som framgått tidigare menar både Karin och Märta att deras elever är mer medvetna om texterna i sångerna idag än förr. Karin tror att det kan ha och göra med att det är fler som mår psykiskt dåligt och att eleverna har större behov av att uttrycka sig idag. Många har också förebilder, artister de lyssnar på, som öppet pratar om sina psykiska besvär och detta kanske bidrar till att eleverna själva vågar säga att de inte mår bra eller visa det. Även Karins elever pratar mer öppet om att de lider av panikångest och liknande besvär och i början av 2000-talet

⁴ Fame Factory var ett reality-tv-program som startade 2002 på TV 3 i form av en musiktalangtävling med Bert Karlsson som ledande inslag. Deltagarna bodde tillsammans på en skola och där blev de coachade under veckorna och på fredagen uppträdde dem på en scen och tävlade om vem som skulle åka ut och vilka som skulle få stanna. Tv-tittare röstade.

var det inte lika vanligt. Hon upplever också att det finns en större acceptans kring diagnoser idag.

Även Sandra lyfter fram olika diagnoser som dyslexi, adhd och asperger. De har alltid haft elever med särskilda behov på gymnasiet hon arbetar på men antalet har ökat. Förr kanske det var två personer i varje klass med en diagnos medan det idag är tio - tolv stycken per klass.

Karin berättar i intervjun att en skillnad i en hennes undervisning är att hon nuförtiden försöker uppnå en ”närvaro” hos eleverna.

Det jag har märkt är att det är så många som har väldigt mycket liksom tävlingsinstinkter i sig och att de har, ja att de tröttnar på att sjunga för att de har så mycket. Att det inte blir sjungandet som är det härliga utan det tas över av att de får någon sorts, de försöker vara jätteduktiga och då är det så jobbigt att vara duktiga så de tappar suget och det är väldigt sorgligt tycker jag. Jag försöker verkligen jobba på att de ska få behålla sin lust, det tycker jag är det viktigaste. Att de kan fortsätta ha det här med sång, vad de än ägnar sig åt i livet sen, men att det får va en del och en drivkraft liksom [...] Det får inte läggas på några lock där liksom. En del har uttryckt att det var roligare att sjunga innan man kom in på skolan och det har liksom fått mig att vakna till, att wow, så får det verkligen inte va [...] det är hela skolsituationen som gör att de lätt tappar lusten. (Karin)

Karin tror också att personer som mår dåligt söker sig till estetiska utbildningar. Hon funderar på om det kan vara så att elever känner sig mer splittrade idag, att man till exempel lever i en regnbågsfamilj och att det påverkar dem, att det kan kännas splittrat i både skola och hem. Samhället i sig ser också annorlunda ut, man ska vara perfekt samtidigt som det finns en stor motståndsrörelse bland ungdomar som känner sig svikna av vuxenvärlden och skolan, det nya betygssystemet⁵ kanske gör att de känner sig lite motarbetade och att de också har enorma krav på sig själva som de omöjligt kan leva upp till. Vissa ger upp och då mår man dåligt på grund av det också.

När Märta får frågan om vad den ökade psykiska ohälsan kan bero på svarar hon att hon tror eleverna är mer omvärlds-analyserande idag. De har en annan syn på omvärlden, den var inte lika tillgänglig förut och då kändes den kanske också mindre. Samhället rusar på snabbare nu enligt Märta, det krävs mer av eleverna i skolan och föräldrarna har fått för sig att eleverna ska göra massa saker på fritiden, hon upplever att det finns en aktivitetshets. Kanske är den största skillnaden från då och nu att eleverna bara gick på sånglektioner och inte så många andra aktiviteter på fritiden. Idag upplever Märta att det är mycket mer ”hattigt”, den konstanta långsiktigheten finns inte kvar och att ”samhället är lite snuttifierat” (Märta).

De flesta av informanterna upplever inte någon större skillnad i hur eleverna jämför sig med varandra, att de alltid gjort det och fortfarande gör det. Sandra säger däremot att hon vill tro att det var värre förr, att de var hårdare mot varandra då och att hon och hennes kollegor idag aktivt jobbat med detta under en tid, att motverka detta. Britt-Marie har också fört in ett

⁵ Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011 (Gy 2011) är en läroplan med mera som innebar omfattande förändring av Sveriges gymnasieutbildning. Reformen gällde från och med läsåret 2011/2012. Bland annat skedde förändringar inom ämnesplaner, examen, gymnasieprogram och behörighetskrav till gymnasiet. Den nya gymnasieskolan grundar sig på regeringen Reinfeldts proposition 2008/09:199 och utredningen SOU:2008:27.

moment i en sångensemble-lektionerna, att eleverna själva får ge positiv feedback till varandra. Det tas då emot på ett annat sätt, när en jämställd klasskompis berättar för individen vad som är bra jämfört med om hon som lärare gör det. Det här bidrar till att de får en annan gemenskap i gruppen och hon har fått höra från flera elever att de tycker den lektionen är den bästa i utbildningen.

Märta och Ylva tycker att eleverna alltid har varit stöttande mot varandra och att det inte funnits någon rivalitet-problematik. Märta berättar om en elev till henne som hade en utvecklingsstörning. Han var med i en ensemble där alla elever hjälpte honom och försökte få med honom i gruppen. Han kanske krävde mer än de andra och att de andra eleverna ibland blev lite irriterade på honom men det visade dem aldrig för honom.

De flesta av Ylvas sångelever har alltid mått bra. De bor, enligt henne, i ett privilegierat område, ett lugn villaområde med föräldrar som funnits bakom eleverna och stöttat dem. I samma stad har Ylva arbetat och hon tror att eleverna alltid varit trygga, hon kan inte se någon skillnad mellan de olika åren.

5.3.2 Röstproblem - röstideal

Karin uttrycker Emeli Sandé som ”jobbigt populär”, det är för att hon är hes säger hon, och att elever har henne som förebild. Eleverna eftersträvar detta sound och det medför konsekvenser som kan påverka deras sångteknik och instrument negativt.

En sak som har blivit tydligt under alla år som Sandra arbetat på skolan är att det är fler unga människor som kommer med röstproblem eller skaffar sig röstproblem - det vill säga svullnader eller knutor på stämläpparna. Juryn kan se det redan vid audition till skolan. Hon upplever att det från år till år kommer fler och fler som är ”lite trasiga” eller åtminstone att hon och hennes kollegor funderar över det. ”Många har ju röstideal som inte är så hälsosamma, för unga röster i alla fall, det är väldigt mycket, en period eller fortfarande.. vad heter hon nu då... Men vad heter hon nu då (nynnar ”sometimes it lasts in love but sometimes it hurts instead” och hon menar Adele)”. Adele har en ”stor” röst som hon använder sig mycket av, även i det högre registret och detta tar tid att lära sig och kan vara slitsamt att försöka härma om man är ung, framförallt om man gör detta själv, utan en pedagog som har verktyg för att utföra det skonsamt.

Sandra och Britt-Marie lyfter även de fram att det är fler som vill sjunga höga toner i bröstregister, det vill säga högt upp sångregistret med mycket stämbandsmassa. Informanterna använder sig av benämningarna ”fullröst” samt ”belting”. Sandra förklarar sitt begrepp som höga lägen samt mycket volym och Britt-Marie som ”en hård och vass röst”. Sandra menar att man inte ville sjunga så i samma utsträckning i början av 2000-talet. Då lärde sångpedagogerna inte ut det för att man trodde att det var skadligt. Hon funderar också på om det är mer vanligt med ”badrums-sång”/”hemma-sångare” nu för att man härmar sina idoler och vrålar på mer hemma på ett ohämmat sätt mer än vad man gjorde förr och att det har medfört att man hittat fler sätt att sjunga naturligt. Hon upplever nämligen att personer ”mixar” mer, att det har blivit mer vanligt. Med den benämningen tolkar jag att hon menar när man ”blandar” bröstregister samt huvudregister eftersom hon under intervjun förklarade vad hon menade genom att sjunga på det sättet.

När Märta började arbeta som sångpedagog var det lättare för barnen att sjunga ljusa toner, med ljusa toner menar hon höga lägen i huvudregistret, det vill säga tunna och långa stämband. Idag verkar eleverna tycka det är ”töntigt” att använda huvudregistret på höga toner och hon berättar att hon förklarar för eleverna att de inte behöver sjunga så om de inte vill men att man måste få med sig det för att kunna ha tillgång till hela rösten.

Jag tror att när jag vill ha upp dem i huvudregistret blir det jobbigt. Det är inga problem med att liksom försöka belta och det gör de gärna, vilket de kanske inte klarar heller för då börjar de att pressa istället. Men när man ska upp i huvudklang, förutom de eleverna som då är kanske är lite äldre och som har lite mindre förutfattade meningar, för jag tror att de små eleverna har lite mer det. Om de inte är riktigt små för då kan man få de att göra vad som helst men säg mellanstadiet, det är i en lite knölig ålder så då är det väldigt mycket att man inte vill sticka ut, och inte vara annorlunda och inte låta annorlunda heller men man får ju liksom lura dem och göra det på skoj och göra det på lek. (Märta)

På frågan vad det beror på svarar Märta att det kan ha tusen olika anledningar men att en anledning kan bero på vad barnen lyssnar på, förr fanns den klangen mer i musiken. Hon nämner ABBA, att hon nyligen lyssnat och lagt märke till att produktionen innehöll mycket mindre bas än vad hon är van vid att höra nu och att de också använde ”ljusare toner”, att det är mer ”sopranigt”. Det vill säga ”höga toner” med lite stäbandsmassa, långa och smala stämband. ”Nu är det lite, det är mycket mera maffigt liksom (hon trycker ner rösten, pratar lågt och mörkt) och för små barn att ta efter det, det är inte helt självklart liksom”. Hon nämner artisten Adele och säger att om det är barnens förebild så försöker de ju också härma henne och på verserna är det mycket ”låga toner” och på refrängen är det ”höga toner” men det är med en ”stor röst”. Hon nämner också förskollärarytbildningen, att hon tycker det är bedrövligt att man inte har musik som en kurs under i den utbildningen och menar att det också kan bidra till att barnen inte får med sig andra sångideal än det som hörs på radion.

Ylva tycker att datorn och internet öppnade upp till att hon var tvungen att bredda sina kunskaper till andra genrer, en elev kunde önska ena veckan att få sjunga en sång med Christina Aguilera och nästa vecka en jazzstandard. Hon menar att detta öppnade upp för andra sångtekniker och att hon själv då också fick utforska sin egen sångteknik. Innan detta var det hon själv som var förebilden och nu ökade förebilderna till flera. Hon uttrycker det som att hon då började jobba mer med att använda bröstregistret högre upp i elevens omfång,

Alltså hitta sin övertoner som ligger lägre och föra dessa uppåt mot högre [...] om man tänker sig att jag ska sjunga ”Nu tändas tusen juleljus” så är det ju mycket den klassiska, att man lyfter upp tonerna och jobbar mycket med huvudklang [...] att man hittar många diskanttoner, men tekniken blev också att man hittade många bastoner som man förde upp i diskanten så det blev en blandning av ljusa diskanttoner och mörka röster [...] och det kallade jag för blandröst. (Ylva)

Karin var mer noga förr med grundläggande sångteknik - andning, käke och stöd. Hon tror inte att det är för att eleverna behövde det mer då utan för att hon då trodde att det var viktigare än vad hon gör idag. Nu är hennes fokus att hitta en ”närvaro” hos eleven, hon är mer intresserad av hur studenterna har det mer än vad de presterar. ”Att de har närvaro i det de gör och kontakt med det de gör” (Karin). Hon vill också utveckla elevernas egna nyfikenhet och rätt att sjunga hur de än sjunger och det gör hon genom att intressera sig mycket för dem,

vad de vill och vad de upplever, hon försöker att inte fokusera så mycket på resultatet utan mer hur det känns. Hennes mål är att det ska kännas lustfyllt, roligt och spännande.

Både Karin och Britt-Marie lyfter fram att det är viktigt att eleverna får musicera under lektionerna och att hitta lusten till sången.

5.4 Den största skillnaden i sångundervisningen

Nedan följer några svar på frågan ”vad tror du är den största skillnaden i din sångundervisning idag jämfört med början på 2000-talet?”

Karin tror att hon intresserar sig mer för eleven och lyssnar mer på deras önskemål. Dock beror det i första hand på att det är för sin egen skull för att hon tycker sig ha märkt att det blir roligare. Att eleverna leder lektionen på något sätt, de har en ambition som leder lektionen framåt. Hon väljer att göra så för att eleverna blir mer entusiastiska. Hon spekulerar även om det kan beror det på att hon som lärare inte är lika entusiastisk som förut. ”Jag har nog tröttnat på att höra mig själv säga samma saker om och om igen” (Karin).

Sandra anpassar sig också mer efter individen idag jämfört med vad hon gjorde i början av 2000-talet. Hon ställer sig frågor som ”var kommer eleven ifrån?”, ”vad har den gjort?” och ”hur mår hen?”. Hon funderar även på om hon jobbar mer integrerat med sångteknik och interpretation, att hon i undervisningen utgår från hur sången ska framföras och att hon anpassar tekniken efter vad man vill uttrycka.

Märta betonar den stora skillnaden i att pedagogen behöver hänga med musikbranschen på ett annat sätt idag eftersom eleverna har en annan medvetenhet och tydliga viljor vid repertoarval. Hon menar också att man måste lyssna på musiken eleverna vill sjunga för att kunna säga ja eller nej till att använda den repertoaren i undervisningen. Hon lyfter även fram än en gång tillgängligheten, att det också är en av de stora skillnaderna - mobilerna innehåller så mycket mer, ”på gott och ont” (Märta).

5.5 Respons efter kännedom om hela syftet

Nedan följer reflektioner från informanterna efter att jag berättat hela syftet för dem.

Sandra

Sandra spekulerar i varför hennes elever verkar må sämre idag jämfört med i början på 2000-talet, hon resonerar kring den sociala stressen och sociala medier och om det kan vara en anledning till varför folk mår sämre idag. Det faktum att man ”kan ha hela världen” i sin telefon tror hon stressar oss, hon tycker sig märka det på sina elever. Hon upplever dem som mycket stressade och att det är fler och fler som har röstproblem. Hennes uppfattning är att det handlar mycket om stress som leder till spänningar - dels fysiskt men också att vi vill saker men som vi inte riktigt förmår. Hon tar också upp sömn och motion som något som kanske inte är balanserat hos vissa elever och att det kan påverka.

Sandra nämner även att gymnasiet har förändrats i och med gymnasiereformen och att detta stressar eleverna. De ska utföra mycket mer på samma tid. Eleverna för tio - femton år sedan var också stressade men inte på samma nivå som dem är idag. ”Nu går en del sönder på den här skolan för att de har så mycket att göra och då är inte mobilen till hjälp” (Sandra).

Märta

Märta jämför Idol med andra liknande tävlingar som Melodifestivalen och Eurovision Song Contest. Hon tycker att den sistnämnda är en ”meloditävling” medan Idol mer är en ”person-tävling”. Hon anser att juryn kritiserar deltagarna för vad de säger, vad de gör, hur de ser ut och vad de har på sig. ”Det är på gränsen till mobbning asså och man bedömer egentligen inte deras musikalitet utan det är massa annan lull runt omkring” (Märta). Hon kritiserar även urvalet de gör på Idol, att de sökande får så kort tid på sig innan juryn bestämmer sig för om det var dåligt eller bra. Hon ifrågasätter hur de kan höra om någon har talang på den korta stunden och hon tror också att de sällar bort jätteduktiga människor på vägen genom att de från början redan har castat personer. Hon spekulerar i att produktions-teamet redan vet vilka deltagare de söker och har i och med det då också stängt dörren för många duktiga människor. Hon tror inte att det är ett bra sätt att hitta nya artister på.

I slutet av intervjun ville Märta komplettera att hon nyligen hade varit på en kurs där många av deltagarna var erfarna sångpedagoger. På kursen hade de diskuterat just vad den stora skillnaden i undervisningen var och många hade påpekat samma saker som hon själv - att uppkopplingen har påverkat sångundervisningen mycket, det går fortare och när låtarna kommer vill eleverna sjunga dem på en gång.

Britt-Marie

Britt-Marie har lärt sig att sätta en agenda på sina lektioner, hon nämner detta när hon pratar om; att jämföra sig med varandra/tv-programmet Idol/utröstning-moment/jurys. Hon berättar om sina sångensemble-lektioner hon har med sina elever. Under den lektionen ska de sjunga för varandra och redan i starten av terminen meddelar hon att de inte får ha på mobilen och att de tränar sig på att ge varandra positiv feedback. Hon förklarar att hon gör det för att hon anser att vi idag i samhället är så snabba med att bedöma oss själva - vad som är fel med oss själva eller andra. Hon påpekar till sina elever att de är där för att lära och att de kommer växa genom att se vad de redan har och att det då är viktigt att ge beröm och vara bekräftande för det. De får ge feedback till varandra och det upplever hon också som positivt - att det kan vara mer betydelsefullt när klasskompisarna säger vad som var bra och inte endast läraren. Hon säger också att många elever tycker att den gemensamma sången är den bästa lektionen, ”och jag tror att det har mycket med den här positiva feedbacken att göra, vad som är bra, för man vet ju själv att utvecklas och att kunna är viktigt och det är ju bra men man måste få en otrolig bas av vad som finns unikt hos var och en” (Britt-Marie).

Hon berättar också om sin dotter, 9 år, som en gång sa: ”om vi skulle ha sångtävling så skulle ju du vinna den och inte jag”. Berit menar att dottern har med sig i sina reflektioner att en alltid är bättre och en är sämre.

Det är viktigare för ungdomarna hon jobbar med idag att göra saker tillsammans, i grupp, de vill sjunga i ensemble och liknande. Förut var det mer fokus på det individualistiska och idag är de mer medvetna om att de påverkar gruppen om de inte kommer, att alla är viktiga och att det är viktigt att dem tar större ansvar.

Ylva

Ylva funderar över om Idol kan ha gjort att unga har svårare att förstå själva hantverket kring musik, att om en person får en känsla av att hen vill bli en artist så räcker det med att hen bestämmer sig för det och sen blir det. Ylva anser att det ligger massor av arbete bakom att stå

på scen och hon tror att många upplever att man inte behöver göra något för att bli ”en idol”. Där ska allt gå så snabbt. Jämför det med att lära sig ett instrument - det är en väldigt långsam process och där tänker man inte att det bara är att spela.

Under intervjun med Ylva får hon frågan om stress och hon berättar att hon har erfarenhet av det där hon nu arbetar med en skolklass, årskurs 8, som hon har varit en extra resurs till i ämnena matematik, samhällsorientering och naturvetenskapliga ämnen. I den klassen finns det fem - sex elever som är svårt stressade och det är en av anledningarna till varför hon är där. På den arbetsplatsen har de diskuterat att mobilerna är ett stort problem, eleverna kan inte lämna ifrån sig dem för att de får abstinensbesvär. Lärarna har infört en insamling av mobilerna och dessa elever som är svårt stressade klarar inte av att lämna ifrån sig sina mobiltelefoner. ”Och det där tror jag, det är inte bra, i min värld är det inte bra för då kan man aldrig hamna i det här flowet eller i bubblan som man behöver så väl då för att kunna fokusera på uppgiften” (Ylva).

5.6 Sammanfattning - resultatet ur ett sociokulturellt perspektiv

För att sammanfatta vad som framkommit av den här studien presenteras resultatet här i form av en grafisk karta (se nästa sida). Resultaten är placerade under tre övergripande teman; media, instudering och hälsa. Undersökningen lutar sig åt det sociokulturella perspektivet och därför utgick sammanfattningen efter begrepp från teorin; artefakter och redskap som medierar kunskap. För att få en tydligare bild om skillnaderna mellan dagens samtid och början på 2000-talet är kartan uppdelad i två spalter där de två tiderna presenteras separat. Det ska poängteras att det är informanternas upplevelse och jag gör inte anspråk på att det är så här, utan jag har utgått från undersökningens resultat.

Sammanfattning,

skillnaden på informanternas upplevelse av deras sångundervisning med ett sociokulturellt perspektiv

HÄLSA	2016	2000
Artefakter och redskap som medierar kunskap	<ol style="list-style-type: none"> 1. Texten i sången är viktig för eleverna. De vill stå för det de sjunger samt uttrycka sig. 2. Många vill sjunga högt upp i registret med mycket stämbandsmassa, starkt. 3. Lärarna resonerar om och har dialoger med eleverna om jämförelse. 4. Hitta en "närvaro" hos eleven, det är viktigare att musicera än att göra en ordentlig uppsjungning, intresserar sig för eleven. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverna var inte lika medvetna om innebörden av texterna de sjöng. 2. Mindre röstproblem/trötthet hos unga
INSTUDERING	2016	2000
Artefakter och redskap som medierar kunskap	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gehörsbaserat, många är vana vid att lära sig låtar på gehör och planka. Många har bra time(ing). 2. Lärare använder sig mycket av ackordskiss + text. Behöver planka sånger mycket. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vanligare med noter. Inte lika vana vid gehörsinstudering. Fick jobba mer med time(ing), fanns inte lika "naturligt". 2. Vanligare mer noter, kopierade ur sångböcker. Repertoaren valdes utifrån vilka sånger som fanns i de böckerna, dvs av lärarna.

Uppsjungning finns med i dagens sånglektioner och det gjorde det även i början av 2000-talet. Många av informanterna är överens om att de iag inte är lika noga med uppsjungningen och att de anpassar den mer efter stunden och eleven.

Många av eleverna mår år 2016 psykiskt dåligt och pratar öppet om sina psykologiska besvär. Diagnoser var mindre accepterat i början av 2000-talet och färre elever var diagnostiserade. Barn och ungdomar gick på färre fritidsaktiviteter i början av 2000-talet.

6. Diskussion

Detta kapitel följs av en diskussion av resultatet i relation till tidigare forskning och andra studier. I slutet av kapitlet diskuteras val av metod samt tankar om vidare forskning.

Nedan följer en kort sammanfattning av resultatet och hur jag resonerar kring samverkan mellan vissa resultat:

Resultatet av den här studien visar att informanterna upplever att informations- och mediasamhället har påverkat processen och tidsintervallet från att en låt släpps till att eleverna vill sjunga sången på sina lektioner. I början av 2000-talet fanns inte samma tillgänglighet till musik som det gör i vår samtid. Därför behöver sångpedagogerna "hänga med" musikbranschen och vad som är aktuellt. Eleverna har större inflytande över repertoarvalen, de har idag en direkt koppling till musiken jämförelsevis mot början av 2000-talet då det var läraren som för det mesta valde repertoar. Dessa sånger och de som framför dem medierar ett sångideal som innehåller ett brett sångregister och stark volym, även högt upp i registret, det vill säga att man sjunger i sitt bröstregister vilket resulterar i att sångpedagogerna behöver ha en bredare kunskap om sångteknik inom de olika genrerna och dess sound. Det är troligt att sångpedagogerna är mer medvetna om att jobba mot att eleverna jämför sig med varandra. Det finns med i informanternas tankar och jag upplever att vissa faktorer som sångpedagogerna nämner är relaterat till dagens mediasamhälle som till exempel tävlingsprogram. Verktyg de använder sig av är att samtala med eleverna om problemen, sätta en agenda på grupplektioner som till exempel att ge varandra positiv feedback och att under sånglektionerna fokusera på att eleverna ska få musicera mycket och känna lust. I och med medias utveckling som till exempel smartphones har vi tillgång till mycket information, en konsekvens av detta kan vara att eleverna har svårt att ta vara på information som lärare försöker förmedla och att väsentlig information då också försvinner. En informant menar att eleverna saknar förmågan att ta vara på information, som till exempel att anteckna. På grund av att vi befinner oss i ett större informationsflöde kan det tänkas att vi är vana vid att alltid kunna bli "serverade" det vi behöver, var vi än befinner oss.

De medier som informanterna nämnde under intervjuerna var datorn, streamingtjänster, smartphones, tv-program, radio och sociala medier. Det är alltså dessa medier som finns med i resultatet och som jag i detta kapitel kommer att diskutera i relation till resultatet.

6.1 Resultatdiskussion

6.1.1 Relationen mellan sångundervisning och information- och mediasamhället idag jämfört med i början på 2000-talet

6.1.1.1 Repertoar

Som framgått av resultatet vill eleverna vara och är mer delaktiga i repertoarvalen. Det skulle kunna bero på närheten de har till musiken och att eleverna har en direkt koppling till den. I början av 2000-talet var lärarna kopplingen. Det här är kanske en av orsakerna till varför eleverna vill sjunga mer hits än tidigare, det är vad de hör och det blir då också vad som önskas sjungas. Detta kräver att processen mellan att en låt släpps i streamingtjänster och radio till att den sjungs i sångundervisningen går betydligt snabbare än vad det gjorde förr. Då

var det läraren som valde den mesta repertoaren och det var oftast från en sångbok. I Holmbergs (2010) avhandling framgår det samma, eleverna vill vara med och bestämma över undervisningen i högre grad än förr. Den kommersiella populärmusiken har en självklar plats hos eleverna och lärarna besitter inte längre samma auktoritet som förr. Fagius (2007) menar att barn blir introducerade till musik tidigt i livet idag och att vi vuxna ofta inte har kontroll på den musiken. Detta gör att det kan vara svårt i att tillgodose allas önskemål i gruppundervisning. Om läraren vill presentera repertoar och sångsätt som eleverna inte vet om, behöver man först hitta deras lust och vilja samt skapa de förutsättningar som gör att barnen vill fortsätta sjunga. Därför kan det vara relevant att i sångundervisningen försöka få med båda delarna. Dels föra vidare sångskatten vi i samhället besitter, dels introducera annat material som eleverna skulle ha svårare att upptäcka själva samt att lyssna till elevernas önskan eftersom det antagligen ger ett förtroende för läraren. En konsekvens som framkommit i den här studien är att eleverna vill sjunga hits, är att det av sångpedagogen kräver mer kunskap om en bredare sångteknik. En annan konsekvens är att sångpedagogerna behöver planka sångerna och lära sig dem via gehör.

6.1.1.2 Sångideal

Sångidealen idag kan beskrivas med ett stort omfång och att man gärna ska sjunga höga toner i sitt bröstregister, det vill säga starkt och med mycket stämbandsmassa. Förebilder som förekommer hos eleverna enligt informanterna är Adele och Beyonce. De har ”stora röster” med stort omfång (det vill säga att de använder hela sitt omfång, både lågt och högt i sina register) och de sjunger mycket i sitt bröstregister. Zangger Borch (2016) har undersökt vilket omfång som krävs idag för män och kvinnor i kommersiella sammanhang. För kvinnor är det nästan två oktaver i bröstregister och sen ytterligare en kvart i huvudregister/falsett. Vinderson (2015) kom fram till i sin undersökning att ett gemensamt ideal för barn och unga är att de vill sjunga starkt och med kraft i sitt höga register. Detta stämmer alltså överens med mina resultat av informanternas upplevelse. Vid stark sång sjunger man i sitt bröstregister naturligt, vid klassisk skolning eller vid svårigheter med sitt bröstregister är det dock troligt att man sjunger i huvudregistret även vid hög volym. Men gemene man kommer antagligen göra det i sitt bröstregister. Enligt undersökningen av Jillefors & Schein (refererad i Fagius, 2007) har femåringar ett röstomfång på två oktaver och tioåringarna ytterligare en kvint. Dock framgår det inte om det är i båda registerna eller vilka toner detta omfång innehåller. Enligt Fagius (2007) har hesheten hos barn ökat från 14 % på 80-talet till 40 % år 1999. Hon skriver att detta beror på att vi i stora städer lever med hög ljudnivå runt omkring oss och att vi förr hade ett annat typ av sångideal där vi använde vårt huvudregister mer. Det kan tänkas att digitaliseringen har gjort att vi befinner oss i ännu mer ljud idag, det finns högtalare, ljudanläggningar, tv-apparater med film och ljud samt annat på lite olika ställen i vår vardag, framförallt i stora städer och detta fanns inte förr i samma utsträckning. Vi lyssnar på musik eller andra ljud medan vi åker bil (då kanske genom bilradion) eller kollektivtrafik (med vår telefon och hörlurar). När vi har mycket ljud runt omkring oss krävs det att vi pratar starkare för att höras. Barnens struphuvud är inte färdigutvecklade förrän vid ca 16 års ålder och har inte samma ligament, det vill säga skydd för stämläpparna förrän då. Därför är det rimligt att de är mer känsliga för rösttrötthet eller skador där heshet kan vara en konsekvens. När våra förebilder också sjunger på ett sätt som kräver ett starkt ljud och då också ett högt tryck gör detta att det kan skada oss om vi inte besitter rätt sångteknik eller är färdigutvecklade, detta menar Jones (2013). Jag är överens med Lair (intervju av Jones, 2013) om att vi sångpedagoger bör kunna anpassa sångundervisningen och repertoaren utefter vilken elev vi har framför oss samt Williams (intervju av J. Fisher, 2015) som menar att vi även bör besitta

kunskap om röstapparatens fysiologi och dess begränsningar. I den här undersökningen lyfts det fram att eleverna vill vara mer delaktiga i repertoarvalen och att informanterna tillåter detta på ett eller annat sätt. Det kan vara viktigt att forma repertoaren utefter eleven och vad just den individen har för förutsättningar. Exempel på det kan vara att introducera de unga mer i huvudregistret och få dem att förstå att det också är en del av rösten och att den inte är mindre värd än bröstregistret. Att byta tonart på sångerna kan också vara ett sätt att anpassa för individen.

Sångidealet med starka och höga toner kan tänkas påverka ungas självförtroende relaterat till sin egen sång eftersom det är stora krav och svårt att nå upp till, framförallt om man är ung och inte har ett färdigtvecklat röstorgan.

6.1.1.3 Hälsa

Som framgått av resultatet upplever informanterna att samhället i stort är mer stressigt idag än i början på 2000-talet. De menar att vi ska hinna med mer och att vi ska klara av mer än vad som är möjligt och detta menar dem gör att vi blir mer stressade, även ungdomarna. I samhället pratar vi idag mer om ohälsa och diagnoser, det är mer accepterat att må dåligt. Det är fler offentliga personer som berättar om sina psykiska besvär. Det är fler som tar hjälp av terapi eller liknande och vi pratar mer öppet om detta. Detta kan vara en orsakerna till att sångpedagogerna idag upplever att eleverna mår sämre än i början på 2000-talet men egentligen kanske det också har och göra med att eleverna då inte pratade lika mycket med sina lärare om att dem mådde dåligt. Enligt Erikson (Hwang & Nilsson, 2011) behöver man befinna sig i olika sociala arenor för att livet ska kännas mer stabilt men att man påverkas negativt om det blir för många. Detta tycker jag stärker mina funderingar kring hur sociala medier kan påverka oss negativt eftersom det är en social arena som inte var lika utvecklad och vanlig i början av 2000-talet. Då hade ungdomarna inte lika många sociala arenor och detta kan vara en orsak till varför det inte uppmärksammades samma ohälsa som det gör idag. Enligt Säljö (2011) befinner vi oss i dagens samtid i för många olika ”rum” samtidigt. Han menar att vi klarar av att uppmärksamma 5 - 9 olika enheter samtidigt. Sitter man på tunnelbanan bland människor, lyssnar på musik och scrollar runt på sociala medier kan det tänkas att hjärnan bollar runt med fler enheter än så. Alla människor som rör på sig, uttrycker känslor och som låter är bara det flera enheter. Att man sen också har musik i öronen och upplever flera olika bilder och texter från sin mobil skapar nog en mängd av olika enheter samtidigt som det medierar kunskap. I alla situationer lär vi oss något, vare sig det är en lärsituation eller en vardaglig ”vanlig” händelse.

En informant nämnde att gymnasiereformen har gjort att ungdomarna ska hinna med fler saker på samma tid som förr. Eftersom barn speglar det vi vuxna gör så smittar kanske detta beteende av sig på barnen. Om det signaleras att man är duktig om man gör mycket eller på ett visst sätt, kanske barnen tror att det är så man ska göra för att bli uppskattad. Hwang och Nilsson (2011) refererar till Erikson att barn känner skuld och skam när de inte klarar av en uppgift eller aktivitet. Barn saknar målsättning och vill inte visa upp sina prestationer utan fokuserar mest på att ha roligt enligt Heckhausen (refererat i Hwang & Nilsson, 2011). Tävlingsinstinkt och liknande visar sig inte hos barn. Heckhausens experiment kunde visa att femåringarna skämdes när de misslyckades och det påverkade deras självkänsla. Enligt Hallin (2016) och Harter (refererad i Havnesköld & Risholm Mothander, 2009) har alla barn god självkänsla när de föds och därför kan det vara viktigt att vi gör oss uppmärksamma på detta, att tävling och jämförelse kan vara en del av en försämrad självkänsla. När vi får leka och

skapa utvecklas vi, vi bör få fortsätta att vara nyfikna och ha roligt. Det kan kanske hjälpa oss även när vi blir äldre. Vygotskij (refererat i Hwang & Nilsson, 2011) trodde att det är viktigt att klara av saker tillsammans med andra och att få en lagom utmaning. För att barnet ska utvecklas ska man utgå från vad barnet redan kan.

Sociala medier kan också ha möjliggjort samtal som kanske inte kunde ha skett annars, det är enklare att kommunicera med sina föräldrar om man lever i två olika familjer på grund av till exempel skilsmässa. Barnen och ungdomarna kan ha kontakt med sina vänner när som helst när de mår dåligt eller behöver hjälp. För de som har svårare att prata med vänner, lärare och andra, som har sociala svårigheter kan lättare kommunicera via internet och det är fantastiskt att ett sådant forum kan vara till sådan stor hjälp.

Elevers försämrade psykiska hälsa var något som visade sig centralt för hur informanterna uppfattade skillnader mellan sångelever idag jämfört med början på 2000-talet. I samband med det nämndes smartphones, att eleverna kan vara uppkopplade till hela världen dygnet runt om dem vill. Det verkar rimligt att en av många medverkande krafter till att många elevers hälsa är sämre idag är detta. Dels för att det finns där många, många fler att jämföra sig med i sociala medier och dels för att vi är mer informerade om vad som händer i hela världen och har då också mer information att sortera och bearbeta. Vi befinner oss i ett sammanhang där vi ”spenderar tid” med många fler människor än vad vi kunde göra innan internet och sociala medier fanns. I undersökningen som gjordes av Danish Happiness Research Institute (2017) var resultatet av de som hade varit utan Facebook en vecka, att de bland annat kände sig mer tillfredsställda i livet, hade bättre koncentration och var mindre stressade. Det kan hända att vi känner oss mindre tillfredsställda när vi ”matas” med bilder där vi uppmanas till att se ut på ett visst sätt och att vi är mindre värda om vi inte gör det. Hwang och Nilsson (2011) skriver att många tonåringar känner sig klumpiga och ”rangliga” och att flickor och pojkar inte utvecklas samtidigt. Det är rimligt att unga jämför sig med varandra, att de känner sig mindre eller större än det andra könet och att det skapar en olustkänsla. Det är därför troligt att det är ännu mer komplicerat för unga att befinna sig i kontext där upplevelsen är en slags ”perfektion” med till exempel retuscherade bilder. Hwang och Nilsson (2010) menar att kroppsidealet blir svårare och svårare att uppnå. Ungdomar blir omfamnade av massmedia och reklam dagligen och detta påverkar dem och förmedlar ett kroppsideal som inte är naturligt. Björck (2011) menar också att det blir mest problematiskt för kvinnor då idealen idag säger att kvinnor ska vara lagom sexiga och feminina. Musik är tillgängligt på ett helt annat sätt idag, eleverna har själva direktkontakt med musiken och artisterna. Barn och ungdomar upplever sång/musik och artister genom ett kommersiellt flöde, de flesta frekventa platserna för musik är sammanhang som är förknippat med kommersialism. Även detta kan uppfattas som en slags ”perfektion” med till exempel musikproduktions-verktyg som autotune. Det är troligt att förebilderna mer och mer övergår från att tillhöra den sekundära socialisationen till den primära. Till exempel på applikationen Instagram ser barnen och ungdomarna bilder och händelser ur vänners och familjers liv och i samma kontext artister och andra förebilder som man följer. Det kan skapa en känsla av att alla är mer likvärdiga i individens sfär. Detta som syns kan vara svårt att leva upp till, sång och musik finns i en kontext som inte fanns förr och dessa forum kan smitta av sig på musiken och sången. Vi blir påverkade av ett större kollektiv idag än vad vi gjorde innan smartphones kom, en finne på näsan kan kanske därför kännas som en ännu större katastrof idag eftersom vi har sett ännu fler ansikten där det inte finns en finne på näsan.

En informant nämner regnbågsfamiljer, att vi i dessa familjer kanske känner oss mer splittrade och om man även i skolan känner sig splittrad har vi ingen trygg bas och detta kan vara en orsak till att eleverna idag mår sämre eftersom det för 15 år sedan inte var lika vanligt med regnbågsfamiljer. Ett resonemang är att det också kan vara tvärtom. Vi är många som upplever en större acceptans till andra familjekonstellationer än en mamma, en pappa och barn. Visst kan det vara så att man som barn känner sig splittrad om man inte har en trygg bas men det kan bero på andra saker än att man lever i en regnbågsfamilj. Det är många unga som lever med skilda föräldrar, i familjer där relationerna inte är goda även om man lever under samma tak. Min uppfattning är att det handlar mycket mer om relationerna mellan familjemedlemmarna än om hur många föräldrar eller vilket kön de har.

6.1.2 Användningen av artefakterna och dess förändring i sångundervisningen

6.1.2.1 Instudering

Något som framkom av resultatet var upplevelsen av att fler elever har bättre timing idag och att den informant som talade om detta menade att det beror på att eleverna lyssnar mycket på inspelad musik. Detta hänger ihop med att flera av informanterna var överens om att instudering sker mer via gehör idag, att eleverna för det mesta har lätt för det och att de själva, pedagogerna använder sig mindre av noter idag än vad de gjorde i början av 2000-talet. Om noterna skulle försvinna och vi endast lärde oss musiken genom att lyssna och härma, kan det tänkas att vi skulle forma varandra ännu mer. När man härmar någon/något är det inte bara tonerna och rytmerna som kopieras utan även tonbildning/sound, frasering, uttryck och så vidare. Noter gör att vi endast tolkar musiken, frekvens, längd och tempo och det kanske gör att vi som konstnärer kan vara mer fria att tolka och uttrycka oss från våra egna perspektiv. Det kan finnas ett samband mellan mer gehörsbaserad instudering och att eleverna är med delaktiga i repertoarvalen eftersom den musiken de väljer oftast är aktuell och inte har publicerats i notböcker än när de vill sjunga dem.

6.1.2.2 Redskap

I denna studie framgår det att redskapen i sångundervisningen har förändrats och det sätter en ny prägel på samtidens sångundervisning. En tydlig skillnad finns i inspelningsmöjligheterna. I början av 2000-talet och innan dess fick sångpedagogerna låna ut sina cd-skivor, spela in sånger och uppvärmningar på till exempel ett kassettband och eleverna var många gånger tvungna att besöka en skivaffär för att lyssna eller köpa musik som de skulle lära sig. Idag finns det på nästan varje persons telefon en inspelning-applikation. Under sångundervisningen kan eleven när som helst och mycket enkelt spela in det hen vill. Detta samt att lättillgängligheten av musiken gör att det är troligt att sångpedagogerna inte behöver förbereda eller arbeta lika mycket utanför undervisningen med detta moment. De flesta har även tillgång till en musik-applikation med ett stort utbud av musik. Arvidsson (2016) beskriver i sin artikel om musikindustrin om den digitala utvecklingen som gått snabbt. Ett exempel på utvecklingen är fildelning, detta gjorde det möjligt att fler kunde ta del av musik. Det är troligt att det då inte längre var fråga om samhällsklass och ekonomi. Det kan ha varit mycket betydelsefullt för de som tidigare inte kunnat delta i musik-världen på samma sätt.

Youtube är en plattform som idag möjliggör att fler når ut med sin musik. Arvidsson (2016) menar att man förr var tvungen att ett skivbolag skulle hjälpa en, men att det idag inte är vid lika stor vikt. Möjligen kan denna positiva konsekvens av den digitala utvecklingen vara att informanterna upplever att eleverna tror mer på sig själva att de kan lyckas genom musik, att de i framtiden på något sätt kommer kunna arbeta med musik.

6.1.3 Arbetsättet och dess förändring relaterat till samtidens sociokulturella kontext

6.1.3.1 Musik och lust

Att elever behöver känna lust och att musicera under sånglektionerna lyftes fram av två informanter. Den ena förklarar det som att hon vill hitta en närvaro hos eleven och att hennes elever får vara med och välja mycket av repertoaren. Den andra väljer idag att bestämma en agenda på grupplektioner. Hon beskriver det som att hon till exempel kan bestämma att eleverna inte får ha mobilerna med sig till lektionen och att de ska ge varandra positiv feedback. Det kan vara möjligt att det är nyttigt att även få in mer lek i undervisningen. Jag tolkar dessa moment lärarna infört som en förändring de behövt göra kanske på grund av tävlingen och jämförelsen som finns i dagens samhälle. Jensen och Harvard (2009) beskriver att en förutsättning för lek är utebliven krav på prestation eftersom det skapar ett hinder för självförglömmelsen som är viktig under lekens ramar. För att hitta lust och för att kunna skapa och utvecklas är lek ett bra verktyg. En tanke är att leken också kan ge prestationen hjälp, att de kan bidra till varandra. Lär man sig att leka utan att känna någon prestation kan det kanske smitta av sig till andra kontext i ens liv. Enligt både Hwang och Nilsson (2011) och Jensen och Harvard (2009) är leken mycket betydelsefull för barn eftersom man genom att leka lär sig så många viktiga parametrar som till exempel att hantera relationer, utveckla identitet, självkänsla och kommunikativa förmågor. Jensen och Harvard (2009) beskriver även att vi utan påhittighet kan inga praktiska problem lösas och inga uppfinningar göras. Det är byggstenar som enligt Jensen och Harvard (2009) är viktiga, för att vi människor och alla artefakter i samhället ska kunna utvecklas, därför är det viktigt att sångpedagoger och andra lärare får in leken i undervisningen. De har ett visst ansvar för att det ska finnas tid för lek. En av informanterna gav uttryck för var att Idol och annan media kan ha gjort att fler fick nys om populärkulturen och att detta öppnade upp ett bibliotek som nu var mycket mer innehållsrikt, fler genrer och då också fler valmöjligheter. En annan aspekt är att en informant upplever att eleverna har ett annat behov av att göra saker tillsammans i grupp. De vill sjunga i ensemble medan det förr var mer fokus på det individualistiska. Det kan tänkas att eleverna påverkats av program som Idol och liknande och att det skapat en känsla av att man vill få bekräftelse av sin grupp. Det ska påpekas att informanten uttryckte detta efter att fått veta om hela syftet med undersökningen och det kan hända att hon påverkats av mina funderingar kring programmet Idol.

Det finns så klart fler artefakter som har påverkat och det är möjligt att lärarna är mer medvetna om vad som sker hos individer och grupper i dagens samtid. I Arnessons (2011) undersökning kunde hon se att tävlingsmomentet resulterade i att det oftare blev bråk mellan eleverna. Person, Lindholm och Dicksons (2011) experiment visade att eleverna var mer aktiva vid lek jämfört med tävling. Det kan därför tänkas att tävling resulterar i mer prestationskrav och lek i mer lust och glädje. En till orsak till varför lek kan vara bättre än tävling visar sig i Andersson och Sanglers (2011) studie; människor kan värderas olika efter en tävling och denna faktor finns inte med i leken. De kunde även se att lärare i idrott har en syn av att de upplever att barn vill jämföra sig och tävla med andra. Enligt Hattie (2014) är både samarbetsinriktad och tävlingsinriktad lärande mer effektiv än individualistiska metoder. Möjligen är det då att föredra att undervisas i grupp. Hattie kunde även se att samarbete var mer framgångsrikt än tävling. Det kan därför tänkas att ett program som Idol där någon ska vinna bidrar till konsekvenser eftersom det sociokulturella perspektivet menar att vi påverkas av hur ser vår omgivning ut, vad den erbjuder för resurser och vilka krav det är som ställs. Ett exempel på det som visade sig i resultaten var att fler tänker artistiskt idag än förr, att man

vågar stå för att man vill arbeta som artist eller ett annat yrke inom musikbranschen.

Säljö (2014) beskriver att vi i samhället har en syn på lärare där eleverna är lyssnare och läraren är den som pratar, en slags envägskommunikation. Lärling och mästare uppkom under medeltiden och Säljö menar att detta har utvecklats till institutionalisering och reglering av lärandet, det vill säga skola och utbildning. Om individen har fler kanaler tillgängliga under lärandet är det sannolikt att det då också skapas fler möjligheter för lärande. Lär man sig från allt som finns i undervisningens kontext kan en slutsats vara att vi lär oss mer när vi håller ”flera dörrar öppna” i undervisningen. Detta kan sammankopplas med att Jensen och Harvard (2009) menar att kunskap blir förankrad med hjälp av lek eftersom det då också skapas flera olika associationer. Kunskapen kan då knytas till fler artefakter och verktyg som ord, rörelse och material. En annan viktig aspekt från Säljös (2014) teorier är att man inte kan undvika att lära utan att det handlar om vad man får ut av situationen man befinner sig i.

Att försöka få eleverna att våga låta annorlunda, det vill säga i huvudregistret, är ett moment som en av informanterna behöver ha med i sin sångundervisning idag. Detta är enligt henne en konsekvens av att många elever vill sjunga starkt upp i bröstregistret. Hon argumenterar detta verktyg som att det är viktigt att lära sig att använda hela rösten. Rösten är ett instrument som gynnas av flera saker. Även bröstregistret utvecklas om huvudregistret får övas eftersom vi endast har en röst - övar man båda registren kan rösten kännas mer ”hel” och fri.

6.2 Metoddiskussion

Med en halvstrukturerad kvalitativ studie och med intervjuer kunde jag välja att utveckla frågorna om jag i stunden tyckte att ett speciellt ämne dök upp, detta hade jag inte kunnat göra med till exempel en enkät. Alla människor har olika svårt att ”resa tillbaka i tiden” och detta tror jag hade varit ännu svårare för informanterna att göra med en enkät eftersom det inte hade liknat ett samtal mellan oss som det nu gjorde. Jag valde att ställa frågor om omgivningen och minnen från den tiden för att informanten skulle kunna ”resa tillbaka i tiden” innan jag ställde frågor som egentligen var relevanta för min studie. Vid enkät hade informanten kanske valt att hoppa över detta eller inte genomföra det så noga för att de kanske inte förstod syftet med det. Dessutom om jag använt mig av enkäter hade det behövts betydligt fler informanter och eftersom min undersökning krävde att informanterna hade lång erfarenhet som sångpedagoger och helst fortfarande skulle arbeta som det, skulle det ha försvårat mitt arbete. Dock hade alla informanter fått exakt samma frågor och jag hade inte färgats av de tidigare intervjuerna om jag hade genomfört en enkätundersökning. Nu resulterade intervjuerna i att jag tog med fler frågor om ämnen jag inte tänkt ut från början då de första intervjuerna formade och bidrog med faktorer som jag tyckte var intressanta. Detta orsakade att inte alla informanter fick exakt samma information om syftet (även om jag aldrig berättade hela innan intervjun) och inte samma frågor.

Denna undersökning grundar sig i att jämföra sångundervisning idag och i början av 2000-talet, detta gör att resultatet av studien är grundat på minnen från sångpedagogerna. De kan givetvis minnas fel och att de ser vissa saker som mer positiva jämfört med vad som upplevs idag. Minnet är komplext och även om jag gjorde mitt bästa för att informanten skulle ”resa” till den tiden kan jag inte veta om informanten refererade till rätt år, elever och händelser/moment i sin undervisning. Jag gör inte anspråk på att veta hur sångundervisningen var runt år 2000 utan jämförelserna grundar sig i det informanterna tycks komma ihåg och det de upplever idag. För att säkerställa vissa svar hade möjligen informanterna kunnat få leta upp

fotografier på de elever som gick hos sångpedagogerna runt år 2000. Informanterna hade också kunnat få leta efter gamla pärmar med noter och notböcker för att undersöka och säkerställa vilka sånger som fanns med på repertoarlistan. Jag hade kunnat be om fotografier eller kanske till och med filmer från konserter som deras elever genomfört runt den här tiden. Detta skulle möjligen kunnat bidra till att komma närmare hur det verkligen var.

6.3 Vidare forskning

Det skulle vara intressant att forska vidare på röstproblem hos unga. Om det har ökat och i så fall vad det skulle kunna bero på. Att undersöka vidare kring tillgängligheten som vi idag har till internet och media överlag är ett annat område som skulle kunna undersökas.

Den psykiska ohälsan är ett tredje ämne som skulle kunna vara relevant, kanske framförallt hos unga människor. Kan man se några samband med sociala medier och uppkopplingen eller är det så att vi i dagens samtid är mer ärliga med att berätta om vår ohälsa och därför upplever att vi i samhället mår sämre idag. Eftersom sång är ett instrument som är personligt kan det tänkas att sång-instrumentet påverkas mer av yttre faktorer än andra instrument. Därför är de två sistnämnda förslagen relevanta inom sångpedagogik.

7. Litteraturlista

- Andersson, B. (2008). *Idoleffekten finns den?, En undersökning om vilket budskap fenomenet "idol" sprider* (Kandidatuppsats). Stockholm: Kungliga Musikhögskolan. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A450025&dswid=9851>
- Andersson, S, & Sangler, D. (2011). *Tävling i skolan? Lärares erfarenheter av tävling i ämnet idrott och hälsa* (Kandidatuppsats). Kalmar Växjö: Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap, PPI, Linnéuniversitetet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A489305&dswid=149>
- Arnesson, C. (2011). *Måste jag tävla på idrotten i skolan?* (Kandidatuppsats). Stockholm: Institutionen för idrotts- och hälsovetenskap, Gymnastik- och idrottshögskolan. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=149&pid=diva2%3A509308>
- Arvidsson, K. (2016). Musikindustrin är död, länge leve musikindustrin! Eller historien om (hur) musikindustrin överlevde digitaliseringen. *Nordicom Information*, vol. 38, nr 1, 101-109, ISSN 0349-5949
- Bergström, A. (2010). Personligt och privat i sociala medier. I B. Holmberg Sören, Weibull Lennart (Red.), *Nordiskt ljud: 12 kapitel om politik, media och samhälle* (s. 435-442). Göteborgs: Liber.
- Bergqvist, M. (2016, 23 augusti). Sämsta premiären någonsin för "Idol" i TV4. *Expressen*. Hämtad 2017-04-09, från <http://bloggar.expressen.se/tvbloggen/2016/08/23/samsta-premiaren-nagonsin-idol-tv4/>
- Björck, C. (2011). *Claiming space: discourses on gender, popular music, and social change*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2011. Göteborg.
- Björkman, L, & Nilsson, A-L. (2006). *Spegel, spegel på väggen där. Tv:s presentation av utseendet i de program ungdomar ser på* (Kandidatuppsats). Luleå: Institutionen för arbetsvetenskap, Luleå tekniska universitetet. Tillgänglig: http://www.diva-portal.se/smash/record.jsf?dswid=-8698&pid=diva2%3A1024003&c=153&searchType=SIMPLE&language=no&query=&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%7B%22person%22%3A%5B%22Nilsson%2C+A.%22%5D%7D%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author_sort_asc&onlyFullText=false&sf=all
- Borch, Zangger, D. (2016). *Certified Zangger Vocal Coach & Instruction*, 2016-09-24.
- Codex. (2016). *Forskarens etik*. Hämtad 2017-04-22, från <http://www.codex.vr.se/forskarensetik.shtml>
- Fagius, G. (red.) (2007). *Barn och sång: om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.

-
- Graffman, K. & Fredriksson, J. (2010). *Jag ser mig: en etnografisk studie av barns och ungas förhållande till programmet Idol*. Stockholm: Medierådet
- Hallin, L. (Perfect Day Media). (2016). *Kära barn* [Podcast]. Hämtad från <https://itunes.apple.com/se/podcast/kara-barn/id1045983946?mt=2>
- Hattie, J. (2014). *Synligt lärande: en syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevers skolresultat*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.
- Havnesköld, L. & Risholm Mothander, P. (2009). *Utvecklingspsykologi*. (3., [helt omarb., och uppdaterade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Holmberg, K. (2010) *Musik- och kulturskolan i senmoderniteten: reservat eller marknad?* (Doktorsavhandling), Studies in music and music education, no 14, Lund: Media-Tryck.
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. (3., rev. utg.) Stockholm: Natur och kultur.
- Jensen, M. & Harvard, Å. (red.) (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Jillefors, K. & Schein, V. (2000). Femåringars röstläge i sång och tal: Kerstin Jillefors och Viveka Schein. *Röstläget*. (2000:okt., s. 40-47).
- Mars, A. (2016). *När kulturer spelar med i klassrummet: en sociokulturell studie av ungdomars lärande i musik*. Diss. Luleå: Luleå tekniska univ., 2016. Luleå.
- McAllister, A., Lindestad, P. & Södersten, M. (2008). Röststörningar hos barn och ungdomar. *Logopedi*. (S. 279-286).
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Persson, A., Lindholm, M., & Dickson, J. (2011). *Tävling vs. Lek? – En kandidatuppsats som behandlar elevers aktivitet vid lek och tävling* (Kandidatuppsats). Stockholm: Institutionen för idrotts- och hälsovetenskap, Gymnastik- och idrottshögskolan. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A420384&dswid=-6162>
- Sundberg, J. (2001). *Röstlära: fakta om rösten i tal och sång*. (3., utvidgade uppl.) Stockholm: Proprius.
- Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- The Happiness research institute. (2015). *The Facebook experiment, does social media affect the quality of our lives?* Hämtad 2017-04-23 från <https://www.happinessresearchinstitute.com/>
- The voice teacher. (2013). *Protecting children's voice*. Hämtad 2017-03-24, från http://www.voiceteacher.com/children_article/children.html

Vinderson, H. (2015). *Sångideal - stjälp eller hjälp?: En studie ur pedagogens perspektiv om hur dagens sångideal påverkar unga sångröster*. (Kandidatuppsats). Stockholm: Institutionen för musik, pedagogik och samhälle, Kungliga Musikhögskolan

Vocal Process Limited. (2010-2015). *Interview Jenevora Williams: thoughts of training the adolescent voice*. Hämtad 2017-03-24, från <http://vocalprocess.co.uk/interview-jenevora-williams/>

8. Bilagor

Bilaga I: Intervjuguide

Intervjuguide

Är det okej att spela in? Skriv upp filnamnet.

Jag heter Emelie Bäck och det är jag som är ansvarig för denna undersökning. Detta är en intervju som kommer ingå i en undersökning som ska resultera i en kandidatuppsats. Du har samtyckt att bli intervjuad av mig, via Facebook, eller hur? Detta är frivilligt och du får när som helst dra dig ur detta.

Syftet

Med denna uppsats är syftet att försöka få en bild av om sångundervisningen har förändrats sedan 15 år tillbaka. Om det finns problem nu som inte fanns då under lektionerna och vice versa. Och om det finns det, finns det något som vi pedagoger kan motverka detta med.

Dig frågar jag då jag vet att du har lång erfarenhet av barn och/eller ungdomar och för att du jobbar på en ”.....”.

Denna intervju är konfidentiell, jag kommer veta att det är du som svarar på dessa frågor men ingen annan. Jag kommer spara denna intervju men se till så ingen annan har tillgång till den.

Intro, uppvärmning

1. Hur länge har du jobbat som sånglärare?
2. Utbildning, var och när?
3. Vilka åldrar har du?
4. Var jobbar du nu?
5. Jobbade du på samma ställe för 15 år sedan?

Undervisning för ca 15 år sedan, (2001)

6. Hur många kollegor hade du?
7. Hur många elever?
8. Var bodde du?
9. Vad hade du för kläder?
10. Vad hade eleverna på sig?
11. Hur såg det ut i rummet du arbetade i?
12. När var det som roligast på jobbet? Berätta om det.
13. **Hur såg din sångundervisning ut för 15 år sedan? Försök nämn 3 element som alltid eller ofta var med. *Om behövs:***
14. Hur länge varmde du upp för 15 år sedan?
15. Hur lång var undervisningen?
16. Vad ville de sjunga för låtar?
17. Vad ville du att de skulle sjunga?
18. Hade eleverna noter? Hur lärde de sig låtarna?
19. **Vad var vanliga ”problem” som ni jobbade med då?**

Psykologi i undervisningen

-
20. Vad tittade de på på fritiden?
 21. Vilka förebilder hade dem?
 22. Hur mår eleverna?
 23. Ville de prata på lektionerna? Om vad?
 24. **Vad var den största kärnan under dina lektioner, var det sångtekniska verktyg som behövdes mest eller vad det interpretation eller var det att finnas där som människa och stötta och prata med eleven?**
Följfråga, om det sistnämnda vadå?
 25. Hade ni audition till din arbetsplats? Hur såg den ut?
 26. Hur var stämningen mellan eleverna på din arbetsplats?
 27. Jämförde de sig med varandra?
 28. Fanns det talangtävlingar då? Hur många, vilka?
 29. Har du nån uppfattning om varför de kom och tog sånglektioner?
 30. Är det något annat du kommer att tänka på om den tiden? Något som är annorlunda mot nu eller något som inte fanns då som det gör idag eller som fanns då men inte nu?

Undervisning idag, ca år 2011-2016

31. Hur många kollegor har du nu?
32. Hur många elever?
33. Var bor du?
34. Vad har du oftast för kläder?
35. Vad har eleverna på sig?
36. Hur ser det ut i rummet du arbetar i?
37. När är det som roligast på jobbet? Berätta om det.
38. **Hur ser din undervisning ut idag? Försök nämn 3 element som alltid eller ofta är med. Om behövs:**
39. Hur länge värmer du upp din elev idag?
40. Hur lång är undervisningen?
41. Vad vill de sjunga för låtar?
42. Vad vill du att de ska sjunga?
43. Har eleverna noter? Hur lär de sig låtarna?
44. Vad är vanliga ”problem” som ni jobbar med?

Psykologi i undervisningen

45. Vad tittar de på på fritiden?
46. Vilka förebilder har dem?
47. Hur mår eleverna?
48. Vill de prata på lektionerna? Om vad?
49. **Vad är den största kärnan under dina lektioner, är det sångtekniska verktyg som behövs mest eller är det interpretation eller är det att finnas där som människa och stötta och prata med eleven?**
Följfråga, om det sistnämnda vadå?
50. Har ni audition till din arbetsplats? Hur ser den ut?
51. Hur är stämningen mellan eleverna på din arbetsplats?
52. Jämför de sig med varandra?
53. Fanns det talangtävlingar då? Hur många, vilka?
54. Har du nån uppfattning om varför de kommer och tar sånglektioner?

Nu och då

-
55. Vad är den största skillnaden från nu och då?
56. Ser du någon skillnad på hur eleverna mår nu och hur de mådde då?
57. Vad var/är deras största hinder i sångundervisningen?
58. Är det något annat du kommer att tänka på som du vill berätta om.

Outro

Titta snabbt igenom de fetstilta frågorna, är allt med?

Den övergripande planen

Berätta om hela uppsatsen, så som jag tänker just nu.

- intervjuer, transkribera.
- Tidigare forskning, skratt och lek. Tävling. Idol.

58. Har du något du vill tillägga då?

59. Är det okej att jag återkommer till dig om jag har kompletterande frågor?